

Tartu Riiklik Ülikool
NSV Liidu ajaloo kateeder

Lya Vesik
VI kursuse üliõpilane

Kihnu rahvarõivas
ja selle valmistamine
Diplomitöö

juhendaja: ajalootead. kand. H. Luts

TRi NSV Liidu ajal. kat.

Ino. nr. 2173

Kihnu 1969

Sissejuhatus.

Ajaloo edukaas uurimiseks on hädavajalik, et vastavalt alalt ja ajajärgust oleks olemas enam-vähem ühtlaselt läbiuuritud ja küllaldaselt arvukas allumaterjal. Materiaalne kultuur on üheks ajalooliseks allikaas rahvaste ja hõimude elu-olu uurimisel. Üheks kõige püsivama materjaalse kultuuri osaks on rahvarõivas, sest see on tugevalt seotud rahva vanade kommetega ja traditsioonidega. Rahvarõivad on vastava rahva paljude saaganditepikkuse ajaloolise areumise ja loomingu tulemus. Nende kujuuinemine on olnud mitmesugustest teguritest: tootmise jõudude areumise tasemest, rahva põhilistest elatusaladest, ajaloolistest traditsioonidest; rahva

kunstimaitsel isärasustest ja looduslikest tingimustest.

Rahvarõivaste värvikombinatsioonides, kaunistustes ilmneb rahva kunstiline meisterlikkus. Nis kajastuvad ka need etnilised komponendid, millest rahvas on kujunenud.

Eestlaste materiaalses kultuuris on kaua tähele pandud poolepääslikke isärasusi. Juba XVIII sajandi lõpul tähendas A. W. Hupel eesti rahvarõivaste kohta, et need on igas maakonnas isenõusud, olledes osalt vanadest traditsioonidest, osalt suhetest naabritega.

Rahvarõivaste kohalikud erärasused tähistavad selgemini ajalooliselt kujunenud etnograafilisi valdkondi kui paljud muud materiaalse kultuuri nähtused.

Lõikelt ja tegumolt olid rahvarõivad kõigil talurahvakih-

tidel üheningused. Rahvusvahelised
moed tulid elkoige kõrgemate
seisuste rõivastusse ja alles
sealt jõudsid suure hiline-
sega talurahvani. Talurahvas
valmistas ja kandis oma rõi-
raid vastavalt põlvest põlve
edasiantud taradele. Oma
kehakatteid valmistas talurah-
vas erilise usinuse ja hoolega,
koondades nende kaunistam-
isse kogu oma kunstimeele.
Kohalike traditsioonidega ko-
handati naabritelt suhtle-
mise teel omandatud laene.

Eesti rahvarõivad on rohkes-
ti vanu ühispooni lätlaste, leedu-
laste, rootslaste, soomlaste ja ka
slaavlaste kehakattetega, nagu
kirivööd, pitsiribuline selja, mõ-
ned naiste peakatted, nõõritustu-
sed pealisrõivad jn.

Eesti rahvarõivad võib eral-
dada kõige seltsumilikemate tun-
niste põhjal nelja rühma. Nende
jagunemise kohalikeks rühmadeks

lähtub oma algusega, nagu kule-
murded ja rahvaluule kohalikud
rühmadki, muistsetest hõimui-
rimustest.¹

Rahvarõivarühmade kohali-
kud isärasused avaldunud tra-
valt peaaugalikult ainult naiste
rõivas, kuna meeste kehakatted olid
kogu Eesti mürsa ühtlasemad
ja erinesid vaid väiksemal määral
asjus.

Rõivaste seotus vanade komme-
tega avaldub pulma- ja kihati-
ka leinakommetes. Tähtsaks elus
tähtsamaks pidulikuks sündmu-
seks olid pulmad. Pulmadeks val-
mistatigi suurem osa kõige kau-
nimaid rõivaid. Eriti rõhutatud
oli vahel neiu ja abielunaise vahel.
Rahvarõivaste ja nende orna-
mentide ühendamine mitmesuguste
vanade uskumuste ja kommetega
põhines kaugele muistest aegadel
tekkinud kujutlusaladel ning koo-
rad rahva haridustaseme kasvades.

¹ Eesti rahvarõivaid, Tallinn 1968, lk. 1.

XIX sajandi keskpaiku loobusid Eesti mändide mehed kaunis üldiselt rahvarõivast. Pisut kauem püsis vana rahvapärane ülikond naistel, mis taandus sajandi kolmanda veerandi jooksul. Meeste ülikond oli alati olnud vähem seotud vanade traditsioonidega kui naiste oma. Mehed moodustasid ka külalانىkonnana suhteliselt liikuvama osa ja kohakesid seetõttu varem kui naised linnatüübilise rõivastusega.

Naiste rahvapärases rõivastuses remnes taandumisjärgul mitmesuguseid segunemisnähtusi. Hõõ tangis ikka rohkem linnalise riietuse osi.

Segunemisnähtusi võib selgelt jälgida seal rohkem, kus vähenemises kapitalismi arenguga rahvarõivas püsis kauem, nagu Muhu, Setu, Kihnu. Seetõttu need nähtused selle inim põlvkonna mälestuses, kellelt oli või on võimalik kirja panna mälestusi,

kuu algas rahvamälestuste fraseerimine. Rohkesti rahvasuust ülesmõrgitud teatnematerjali on juba XIX sajandi rahvarõivaste valmistamise ja kasutamise kohta.

Kihnu saare rahvarõivad liituvad üldiselt lääne-esti riitmaga, kuigi siin esineb mitmesuguseid erinevusi. Siin kandsid naised kõiseid, nagu rannarootslased, Hiiumaal, Lühfus ja Põhja-Eestis; Lääne- ja Lõuna-Eestis seda aga polnud. Seelau tribustia on olnud siin mandri omadega võrreldes erinev. Kihnu on omapärane veel selle tõttu, et oma isoleituse tõttu kapitalismi perioodile on siin säilinud rahvarõivad veel hästi ja alles viimastel aastakümnetel on üle minemas linnaatüüpi rõivastusele.

Käesolevas diplomatis on võetud vaatluse alla kihnu rahvarõiva XIX sajandi keskelt kuuni tänapäevani. Kihnu rahvarõiva uurimine on võetud sellepärast, et

selle seni püsivud traditsiooni-
line kandmine hakkab viima-
se ajal kiiresti kaduma ja
asenduma linnatüüpi rõivas-
tusega. Muimistööd on elanud
kaasaja kohta kergem tihed, kuna
töö kirjutaja on elanud saanud
12 aastat.

Töö on jaotatud kolme ossa.
Esimeses osas käsitletakse riide-
valmistamist ja rõivaõmblemist,
teises rannamard ja kolmandas
koosoleva sajandi rahvarõivad.
Töö on üles ehitatud kronolo-
gilises järjekorras. Viimaste rõiva-
esemele käsitlemisel on parata-
matult kordamist.

XIX sajandi lõpul algas süs-
temaatiline rahvarõivaste kogu-
mine. Kodanliku Eesti perioodi
anti välja kaks Eesti rahvarõivad
käsitlevat teost, mis mõlemad haa-
ravad ka kiriku osa. Nendes
teostes olid J. Manninen „Eesti
rahvariiete ajalugu“ ja H. Kurrik
„Eesti rahvarõivad“.

Mauninen teoses on käsitle-
tud XIX sajandi rahvarõivad
osade kaupa ja ei võimalda
saada seega terviklikku pilti.
Otsest andmeid kihnu kohta
on väga vähe.

Kihnu rahvarõivaste al-
bum käsitleb XIX sajandi kes-
kajaga rahvarõivaid riisikute
maakondade ja neil moodus-
tanud kihelkondade kaupa.
Peatahelepäru on pööratud rõiva-
osade valmistamise tehnikale.

Kõukogude perioodil on
Eesti NSV TA Etnograafia Muu-
seumi ja Ajaloo Instituudi kol-
lektiivi koostöuna valminud kogu-
mik "Eesti rahvarõivaid XIX sa-
jandist ja XX sajandi algust",
kus on kihnu rahvarõivast and-
nud ülevaate A. Noorma ja E. Lõoke.¹
Rahvarõiva rühmitustest annab
ühiülevaate A. Moora artikkel
"Ajaloos - etnograafistest rald-
kondadest Eestis".² Rahvarõivaste

¹ Eesti rahvarõivaid, lk. 126.

² Moora, lk. 212.

valmistamise kohta on materjali 1968. a. ilmunud albumis "Eesti rahvarõivaid".

XIX sajandi keskelt ja XX sajandist pärinevad esemelised kogud, mis säilitatakse ENSV Riikluses Etnograafiamuuseumis Tartus. Muuseumi kogudes leidub kihnu saarelt selikuid 21, särke 13, käiseid 37, kirivöösid 72, tansid 112, nammuseid 9, põlledid 14, naipu 3, sukki 31, tekke 2, kindaid 69, sokke 3, pastlaid 15, mütsi 7, rätikeid 40, kampsuneid (troisid) 4, jakke 2 ja meeste pükse (uusad) 2 exemplari.

Töö kirjutamisel on kasutatud rahva käest kogutud etnograafilist teadmismaterjali, mis säilitatakse muuseumis. Rahvarõiva kohta on tulnud ENSV rahvakunstnik H. Haasi kirjeldusi juba 1920-ndast aastast (EA 1), siis 1947. aastal kunstiteadlase H. Vapruse materjal (EA 45). Rohkem põhjalikke kirjeldusi rahvarõiva kohta

on tehtud 1948. a. muuseumi teadusliku töötaja A. Noelmaa poolt (EA 47).

1963. a. valmis teadusliku töötaja N. Kalitsa monograafiline uurimusdissertatsioon „Kihulaste elatusalad XIX sajandi keskpaigast tänapäevani, kes on käsitletud ka naiste käsitööd“.

Kihlast saadunud korrespondentide vastused otseselt rahvarõiva kohta pole. Mõningad andmed on võravaraloomise ja kudumise kohta (KV 156).

Muuseumi fotograafias leidus fotosid rohkesti käesoleva sajandi rahvarõiva kohta, mis andsid mõõdumud sajandi keskpaigast, nii mehe kui naise ülikonnast (Fa. 1243: 33).

Etnograafilisest joonistusest oli elpoolmainitud ajajärgu kohta jooniseid selme-, kohola-, luma- ja kampsunikirjastest (ET 202).

ka Pärnu muuseum kogudes
kalits, lk. 273.

on kihnu rahvarõivast esmerd, eiti $\bar{x}$ sajandi esimese poole kohta. Kuna muuseum on siia suletud juba pikemat aega, siis polevad esemetega võimaliku tutvuda. Kättesaadav oli esemeaegade nimekirjale raamat, mille järgi on muuseumis kihnust vöösid 4, sukki 5, arndaid 3, sulikuid 2, taskusid 5, käiseid 1, janne 1, rammusid 2, kampsuneid (troisid) 1, pükse (uusad) 1 eksemplar.

Kuna peatõhu töös on asetatud tänapäeva rahvarõiva uurimisele, siis on peale muuseumist saadud materjali rohkesti vaadatud rõivaid kohapeal ja küsitletud kohalikke elanikke. Näga palju materjali on saadud rahvaühistimestrite kaudu "Uue" brigadist, rahvaühistimestrit Smaada Saarult, kes oskab täpselt dateerides ladusalt jutustada. Palju on ta meelde jätanud oma emalt kuulnud. G. Saar on osa võtnud muuseumis post

konaldatud etnograafilise ma-
terjali kogumise võistlusest töö-
dega „Kihnu kindanirjad“ ja
„Kihnu seelikunirjad“.

Meeste võivastuse osas on
tänuväärset palgi andmeid
saadud kohalikult kodu-uni-
jalt Theodor Saarilt, kes on suure
rahvarõiva kandmise vastu
suurt huvi. Peale nimetatute
on küsitletud hulgaliselt veel
teisi isikuid, kird kalgus esines
neil raskesti täpsema dateerimisega.
Perekonna garderoobis koosseis
kohta on olema samuti suurem
andmeid saada ja selles osas
esineb kindlasti ebätäpsusi, sest
küsitletavad pole tahtnud seda täp-
selt avaldada, karts, et sellest võivad
teada saada kaaskodanikud.

Viimase kümne aasta kohta
on kasutatud ka töö kirjutaja
omapoolseid tähelepanekuid.

Esimene peatükk. Riidevalmistamine ja rõivaõmblus.

Inimestele vajalike riie-
tesemete materjaliks on Kihnuis
olnud linane ja villane. Vajalikku
toorainet saadi kohapealt.

Kuigi vähesel põllupinna ja
viltsa karjamaa tõttu ei suude-
tud siin arendada küllalda-
selt vajalikku toorainet - lina
ja villa, millestki muretsiti lisa
mandriit ja linnadest, oli lina-
ja lambakasvatusest siiski ainu-
del koht.

1. Linatöötlemine.

Maa vähesuse tõttu oli lina
all väike osa põllust. Lina kasva-
tati ainult oma tarbeks. Kodan-
like korva lõppedes, kui raskustes

hakkati rohkem riit muduma, ei
kiilvata saarel enam lina.

Lina mitkuti tavaliselt oma
perega, kui linalihed olid juba
ära kuivanud. Keskmise põue-
sega talus saadi lina 200-300
peod aastas. Linapeod toodi
põllult koju ja kuperdati (ruäbiti).
Linade kuperdamine toimus ta-
valisel reherabamispingil, millele
oli sellis ajaas peale pandud
laud (ruäp), kuhu oli lööduol
sisse naelad või mõnord kor
paarkimmed viatitera.

Lina lootati rannaves, kus
see lasti olla kaks kuni kolm
nädalat. Linapeode peale pandi
kividega kooritud laud ja
ümber varjad, et merevesi lina
ära ei uhuks. Lina on lootatud
ka sellis otstarbeas kaevatud au-
kudes. Kuid mereves lootatud lina-
kuu olevat kvaliteetsem, kuigi see
kestis kauem kui augus. Seos
sesh linaid harilikult kaks
nädalat. Siis võeti loost välja,

lasti liigest veest nõrguola ja vi-
di koju. Kodus pandi linad ka-
heks kolmeks nädalaks õue kuu-
rama (jõstutati).

Sügisel peale kartulivõtmist
ja teiste välitööde lõpetamist vi-
di linad sauna kuivama, mida
selleks ajas oli palju köitnud.

Masindamine toimus lina-
masinaga. Löödumisel sajadol
olevat seda tehtud ka lõuguti
abit, kuid kutsuti ei mäleta-
nud enam. Linamasin koosnes
kahest väikesest soonilisest ja uen-
de peal olevast suurest meelst.
Kinnase liigutamisega edasi-tagasi
mujuti linavarred pehmems. Lina-
masinaid meisterdasid koha-
likud meistrid, nagu Pao Jõnn
(enn Vahkel), Pulli Juri (Juri Vidrašt).
Masinaid laenati ja selle eest
tehti omanikule linamassnapäevi.
Pärast masindamist järgnes
ropsimine lõnaruõksmõõgaga. Va-
hel kasutati selleks ka röö-
kudumismõõka. Lina soeti

linaharjal, mille ühes otsas olid harvad, teises tihedad raudpiid. Linaharjad osteti linnast. Lõunakord lüüti ka linaropsimistalguid kolme kuni viie inimesega. Kogu töö tegid põhiliselt naised. Mehed abistasid nassi ainult linaole masinamisel.

Saetud linapeod palmitseti kooku, keideti paarisaupa ja riputati varna. Takumööblid pandi korvi.

2. Lambakasvatuse ja villatööstluse.

Valitseva naturaalmajanduse tingimustes, kus rõivad ja varbad valmistati kodusel teel, oli tähtsaks tootmateriaaliks ka vill. Sellepärast kasvatati kühnus igas peres tavaliselt üks-kaks lammas. Kõige rohkem oli olnud need metsavahitajad - 10-11, kumult parema kaja - Andmed J. Aasalt.

maa tõttu. Koos valgete lammas-
tega oli igas talus kindlasti veel
musti, sest musta ja valge lambi-
villa segamisel saadi hall,
mis oli kihulate lemmikvärvi.

Oma lammaste villast aga
ei jätkunud kogu pere vajaduste
rahuldamiseks ja seda tuli
mandrit lisa osta, enamasti
Pärnust ja Riist. Rohkem oste-
takse Riimast, kuna seal oli
odavam vill.

Lambaid niideti kolm korda
aastas: märtsi viimasel ajal, kadripäeva
päiku ja kevadel enne karja
vähendamist. Niideti lambarau-
cladega. Lõige paremas loeti kera-
del niidetud villi vlla, millest
koosti peamiselt kondard. kõhuvalu-
sed ja puusapealsed villad pan-
di kooku jng neist kedrati sooi-
lõnga. Talvel pesti niidetud vill,
suvel aga lambaid kas mererees või
suures toobris. Kui villa oli vähe,
sis kraasiti selle pere naised ise
ära. Rohkema villa korral tehti

õhtuti, peale loomade talitamist
villaraasimisetalguid (talbus). Pea-
miselt kraasiti süra- ja sampsuni-
lõnga jaoks. Enne Esimest maa-
ilmastada hakati lamma heideid
tiha Pärnu, Tõstamaa, Audru või
Seliste villaveskis. Sõusa jaoks liias
okupatsioonil ajal kraasiti jälle ise
kogu vill. Nõukoguide võime peri-
oodil näidi Audrus villu lõnga-
de vastu vahetamas. Mõned
aastad tagasi avati saaul
villavahetuspuuad ja selle tee-
meid kasutavad praegu perenar-
sed rohkesti, sest lammaste arv
on tõusnud. 1960. aastal oli indi-
viduaalmajapidamistes ^{heid} niivõrd
palju, et kolhoosi juhatus otsus-
tas lubada talus kasutada
kahte vana lammast koos tal-
ledega. Viimastel aastatel on sellest
vilust ise mudeid ja suvel on
tavaliselt igal perel 6-8 lammast.

Materiaalse elatustaseme kas-
vades suureneb ka veimede hulk,
sest püütakse üksteist n.ö. ületada.

Sellest tingituna ka lammaste arvu suuremine.

Villa maaasitakse siin kodu-
ka, põhiliselt suva- ja sovitõuga
jaos. Villaraasimistalgud olid
alles näesoleval aastal, kuid app-
kutsutakse aruult lähemad suga-
lased. Kui varem peale tööd
tantsiti, siis nüüdsetel talgutel se-
da enam ei tehta.

3. Ketramine.

Üks olulisemaid ja aegahõud-
vamaid töid oli ketramine, mis ke-
tis hilisügisest kuni näärideni. Vä-
himaas ketrusvahendras on aluud
medervas, mis mõõduuud sajandit
keskpaiku tõijuti välja püstveer
polet. Sajandi vahetusel tulid ka-
sutusele kaldveerid. Nõuad osteti laa-
dalt. Kombeas oli saanud noo-
ruule veer ostmine veimede ra-
ha eest. Veimeleena jagati pulmas
Andmed S. Saanult.

kindaid, suuni, kirivöösid ja
sõuke sigulastele ning tuttava-
tele, kes andsid selle eest pruun-
dile raha.

Linade ketramisel kasutati
koonlalauda, samuti taanharu.
Sleiet niisutati süjega, siis pidi
tulema sileloom lõng.

Tähepäevadel, samuti helja-
päeval, laupäeval ja pühapäe-
val ei kedratud vilti, kuna
see pidi mõjuma ebasoodsalt
lambaõnnele. Siis kooti suuni ja
kindaid.¹

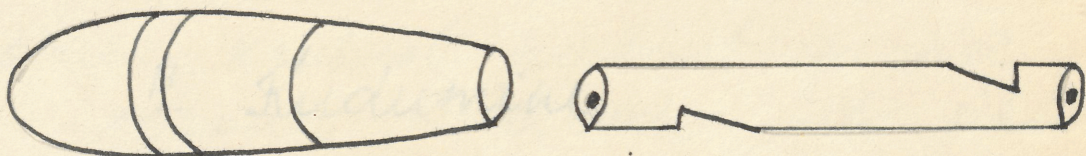
Kedratud lõng pesti puhtas
ja haspeldati kühmis olid kasu-
tusel luguaspid. Need olid ham-
marattaga varustatud seluge-
jad haspid. Üks haspi ring oli
4 küünalt, 40 ringi aga üks pasma.
Kanga jaks oli tavaliselt rafa
17-18 pasmast lõnga.²

Vihitiatud lõng keriti kera-
desse. Selleks kasutati keripuid.

¹ EA 47, 286.

² Andmed E. Vesikult.

Kasutusel on olnud (ka praegu)
ristkerilauad. Kera alustamises
kasutati keripulka ja viulit.

joon. 1. Keripulka ja viul.

Lõngakehadeks on kasutatud
männikäbi ja paberit.

Küüd järgnes kanga käärimine, mida teostati kahekesi. Kääripund koosnerad alumistest ja ülemistest ristpundest, küljepuust, karmisest paksust ja pulkadeist.¹ Kääripuu küljepuude vahe on kaks küünart, üks kääripuu ring kaheksa küünart. Kangas kääriti 40-60 küünart pika. Enamasti kääriti kaheksa või kümme lõngaga. Lõngakerad olid käärimiskasti või ämbrite sees. Üks naistest hoidis käärimislaua, teine kääris. Kääriti kalits, lk. 477.

kumme, kaheksa või kümme lõuga-
ga. Lühemad kangast kääriti
isegi seinale peal naelte taga.

4. Kudumine.

Umkes 1820-ndate aastate paiku
on olnud tegemist lihtsalt kangas-
jalgaadega, millel kootud üks va-
na riie selts säilib Soome
Rahvamuuseumis Helsingis.¹

Kihnus on tuntud iidseid ka-
hesuguseid kitsad kangasteljed,
mis olid ja on olemas igas jões.
Kangaspuud valmistasid kohali-
sed puutöömeistrid - Mihkel Kurul,
Jaak Jakobson, Eemil Naikel jt.

Kõrnelõugade laaditöödruuse-
telgedele kasutati kangaraha. Lõu-
gade otselt aeti varb läbi nurg-
erunitati lõimepooni pituse. Kan-
ga telgedele astamisel oli tavalises
tavaliselt kolm rühmist: üks kor-
dis kangalehti kinni, teine lahutas
¹Eesti rahvarõivaid, lk. 204.

lõngu, kolmas ajas poomi ümber.

Ludumisel kanga vaheliku moodustamises pandi kangas niide. Need tehti niieroobol, mis koosnes kahest pakust ja kolmest varvast. Varvaste vahe ühtlustamises kasutati niichami. Niidid kinnitati kangastelgedele niieplakkide ja neid ühendava niiepuu abil, tallolaulade külge paeltega. Kanga kinnilöömises kasutati süga. Kinnimad soad valmistati kuskapuu või pilliroost. XX sajandi algul haurati laataadelt ostma vassugaid. Tavalises nähtuses oli vassuga laenamine. Samuti on naaberilt laenatud ka niisi. Selle eest käidi abrus foil.

Kangast pandi niide kahekesi. Lõimud seoti pakla külge, mis ulatus nööriidega üle rindpuu ja kinnitas riidepoomi külge. Riidepoom oli hammasnattaga, lõimepuu kinnitati pietispuu abil. Kanga sirgeks hoidmises kasutati

Sälge. Koelõnga läbiviimiseks kangarahelikuust kasutati listikut. Poolideks oli roog. Mustriks kangaste kudumisel pisteti kirjalõng kangarahelikuust ui abil läbi.

Pärast kudumist loigati kangas telgedelt maha. Selline kangas ei olnud veel tarvita-
miskõlbuline. Linane kangas pan-
di külma vette likku ja hau-
tati tuhaluliseaga. Paja põhja
asetati õlgi, et kangas põhjas ei
kõrbeks. Siis viidi kangas me-
vette, kus taoti sola veel kuri-
kaga. Nüüd lastati kangas
välja plekima. Sola tehti ena-
masti mätsikuus, sest siis pais-
tis päeval eredalt nevadone
päike, äösel oli kergelt külme-
tanud. See mõjus hästi pleegi-
tamisele. Plegitatud kangas kol-
giti siledaks kolgikurikaga. Nü-
lane kangas vajab raautamist.
Kangas pesti sooja veega ja ra-
nutati uhtmisulli abil. Viimane

koosnes soonilise põhjaga lahtiselt
 otstega künnast ja soonilisest
 kaarest, mis oli varustatud käe-
 pidemetega. Kangas asetati küna
 põhja, millesse valati alguks lerge
 mesi, hiljem lisati juurde sooja
 leelist ja seepi. Kaanle olid peale
 pandud kivid. Kaant eelasi-
 tagasi liigates nihuti rulli vahel
 pandud kangas soonituks
 pekususeks. Nautamine toimus
 seni, kuni mekkedest vähe
 polnud. Nautatud kangas
 märgiti kõvasti korda ümber
 ja pandi kas sooja ahju mi-
 nima või õnneldi otsad kooni
 ja rüdi õue. Raskus pandi
 külge krvidega koormatud laud.
 Kodanikel ajal hauatakse
 kangaid uhtuda laskma Pär-
 mus.

Kooti linaseid, poolvillaseid
 ja vilaseid kangaid. Kangad
 kooti kahe niiega-labaseid ja
 ripskes; nelja niiega-toimised ja
ämmilisi (kolitoimne-pääsukestaba).

Toimistest kangastest tehti kät-
terätk, voodilinu; labastist voodi-
linu, padjapiire, põllesid, pearätk,
käiseid; rippseljustest tekke, seeli-
kuid. Nendel kangastel oli löi-
meks linane ja keeks villane
lõng. Villasest toimsest kangast
õmmeldi meeste ülikondi, väm-
museid, naistele janne.

Päevas jõuti kududa kesu-
miselt 10 kiünart. Elisabet Nestu
jutu järgi olvad ta üksused
kudunud päevas 20 kiünart,
kuid siis oli alnud ka väga
hea lõng.

Kangaid tooti veel 1930nda-
tel aastatel. Sis hakati ostma
rohkem vabrikuriit. 1848. a. oli too-
dud Rootsiist kihnu esmakord-
selt siiski.¹ Siide ostmise põhjus
peitus selles, et vabrikud ei võt-
nud inimestelt enam vastu kan-
gaid uhtumiseas ja värvimiseas.
Lõpuks oli müüdnud kangastega
veel Lihulas, kuid peatselt loobuti

¹EA 47, 337.

sellestki.

Praegu kootakse kodus veel selikukangast ja sedagi mitte igal aastal. Viimasel ajal kootakse mitme pere jaoks koos. Lühemast kangast kootakse vähem, siis ei haka ta seepärast mõne selikuu kudumises kangastilgi kõikum panevama. Iga naine koob oma kanga.

Selikud kooti ihevärvilised moodunud sajandi algul. Vellu värviti sinikivi abil, mida saadi hajuskite vahendusel. Peitsimisaineas kasutati uriini, milles oli lahustatud sinikivi. Vell lasti selles lahuses paar päeva seista, siis kuivatati ja segati valge vilt-laga. Nü saadi veshall.

Kui 1840-ndate aastate paari tulid naistele esimesed põlvvärvid, värvitakse potširusega ainult kunda- ja suvalõngs. Sajandi teisel poolel saab illdises juba piktüübuline selita. Selle tüü- busti ole meelam võrreldes mand- ri omaga.

Kõige enam kasutatud loodusli-
 keks värvideks on olnud madara-
 punane ja lehekollane. Sellest vä-
 rviist kasutatakse müüdkui. Kuna
 madaraid kihnus küllaldaselt ei
 jätunud kõikide tarbijate rahul-
 damiseks, siis käidi neid kogu-
 mas Selistest, Tõstamaalt, kihnu
 ümbruses olevatelt laidudelt. Ma-
 darajuurikaid kogutakse enne
 jaanipäeva madarate õitsemise
 ajal, kuna siis pidi nende mahel
 olema kangem. Juurikaid kisti
 varem kaika otsa risti löödud
 tugeva naelaga. Kodanlikele
 perioodil valmistati kohalike sep-
 pade poolt konkse. Need olid
 kolmehamelised, putke abil kuni-
 tatud puuvarre külge. Madarad
 eraldatakse kihnus kahte liiki:
tuttmadarad ja oomadarad (hobu-
 madarad)¹. Oomadara juuri ka-
 sutati värvimiseks värsalt, teisi
 madarajuurikaid pidi kuivatata-
 ma. Algul tehti lõug maajafää

¹Kalits, lk. 423

lahuses kõvaks, keeleti kast, õuna-
puu, pookspuu ja putkeõitega kol-
lases ning alles siis hapu taari
ja madaratega punaseks. Pruu-
nikaskollast värvi saadi must-
lepa koorest.¹

Loõdunud sajandi lõpul
laidid kihulased oma linaseid
kangaid Pärnus trikkida. Ko-
dandikul perioodil lasti ka
villaseid kangaid linnas väri-
da. Praegu värvatakse seltsute,
suka- ja kindakirjade jaoks
ise lõnga.

Kihnu seliku juurde kuulub
punastest villastest lõngadest
palmitsetud kõrdipaul ja kii-
röö. Viimane on koostud valgest
linasest niidist, madarapuna-
sest, polisiinisest ning kollasest
villastest lõngast. Võõd kooti kii-
röötehnikas nii röötihrva kui ka
kudumispulga ja niiete abil. Kõ-
lõng aeti püritsa(ui) peale ja
löödi kiuni röömöögaga.² Pöle

¹ EA 47, 300.

² Kalits, lk. 424.

võõ pikkuses on üks ja teise poole pikkuses teine mür. Kaasaja võõdes on linase niidi asemel puuvillane, värvidest kõige rohkem punast, siis veel sinist, kollast, roosat ja üks triip sinepikollast. Võõ mõlemas otsas on umbes 10 cm pikkused otsanarmad viies palmikus. Praegu on kirivööde kudemater Nahtro Mari (Maria Venia) ja Peetri Madli (Melanie Sutt).

Pures kooti veel voodi- ja hobustekue. Mõlemad olid tüübülised. Vooditeks olid hallikates-lillades, hiljem punakates toonides. Vooditeksidele kooti triibud sisse kuulumislaanaga, mis oli pandud niite taha. Hobustekid olid lihtsamad ja sinise-toonilisemad. Peale selle on kootud võrdlemisi lühikest aega murrate. Kallmudest ja vanadest kalurivõrkudest tehti põrandavaipu. Neid koorad mõned naised müüski.

Teiste tööde kõrval on kihnu naised teinud veel suuri per mindaid, turustades neid mandril. 1882. a. „Eesti Postimehes“ kirjutati, et „... nende naisterahvastel on hästi palju „näpu tööd“ ligi toodud... Need käsitöö asjad on: sukad, mindad, pool-saad, või kapuvad, riit ja muid.“

Emad põrandavad põlvest põlve edasi oma oskusi ja traditsiooni, seepärast oskavad kuulduda juba 8-9-aastased tütarlapsed. Naised koovad teil võis, põllutööle hobust puhates, karjas, vaneri või laevaga sõites, rannas kalamehi oodates jms.

Kihulaste tööriistade müüdnud saajad ei määra ka paljud arhiivimaterjalid – „Sui pühapäev tühikud tormetasid varakult ära, istusid kuni õue maha, kuidas rardu ja laulsid.“²

¹ Kalits, lk. 277.

² Saalsamas, lk. 425.

Tüdrukud kudumiseskust ja usinust näitavad tema poolt valmistatud veimed. Need on alati tehtud heast peenikesest lõngast. Kui varematel aegadel valmistati neid kollektiivsetel käsitöökohtudel nn. noorikumajas, siis viimase kümne aasta jooksul on neid iga noor naine püüdnud ise võimalikult palju valmistada. Nagu espool öeldud, veimede hulu suureneb. Selleskoostase umbes 50-60 paari suuks, 100 paari sõim- ja labakindaid, 10-15 paari meestesuuke, 60-70 kinnitööd, 100 säärpaela. Viimased on peamisessabataolise mustriga ktsad paelad, mille otses on stiivlasest tükikesed.

Kihulased on oma käsitöid, peamiselt kindaid ja suuke ka mandriemüütanud, Pärnu poodidesse eelasmüügis viinud ning üheskoos on isegi kihus käinud.² Käsitöösaaduste müügist saadud raha eest osteti Riast früalõnga (valget peenikest lõngast lõnga) ja maagelõnga (pudast

¹ Andmed E. Vesikult.

² EA 47, 292.

ja sinist puuvillast lõnga).

5. Rõivaõmblus.

Alõõdunud sajandi keskkel oli rõivaste materjalis esikohal moodu-
koolud nöö. Sajandi lõpul lebab
vabrikumaterjalidest kõige suuremat
kasutamist siis. Seda osteti põlle-
deks, rätideks ja siisjakkideks. Ko-
dandike Eesti aastatel ostetase li-
saas siisile veel pleegitatud ja
pleegitamata pesuriid.

Vabrikutootete osatähtsus naiste
rõivastuses oli äärmiselt minimaalne.
Varem ja suuremal määral
hakkand vabrikuriid ostma talu-
teenijad.

Käesoleval ajal levinumaks oste-
materjaliks on kihulastel ruuagi
siis ja pesuriid. Sellel ruudel müü-
di ühe põeva jaoks peaaegu
700 m siisi! Ostetase veel flanell-,
villast- ja siiduriid, kuid vähemal mää-
r. Andmed kaupluse juhatajalt.

ral.

Rajalike rõivaste valmistamine
seisus XIX sajandi teisel poolel ja
XX sajandi algul kihnus veel ko-
dukäsitöö ehk kodutööstuse tase-
mel. Lenin märgib, et "kodu-
tööstuses nimetame toorainete
töötlemist sellesamas majandis,
mis need toodab".¹

Naise käsitöös, mis põhiliselt
püsis veel kodukäsitöö raames, esi-
nes kutselise käsitöö ja kodu-
tööstuse elemente minimaalselt.
Siin võib rääkida peamiselt üksi-
kuteist silmapaistvamatest rahva-
kunstimeestrikest, kes tegid tavalis-
est mõningasid näiteid, nagu
nipelipitsi, tikandid, tanussid ja
käiseid. Enamasti olid need seer-
naised. Sajandi vahetusel elasid
kihkus sellised meistrid käsitöö
alal, nagu Liiva Engel (Evelina
Kott), Kõrre Mari (Mari Kase), Juhana
Lii (Elisabet Lutt). Kõrreleiva aja

¹ Lenin (V.), kapitalismi arengumise Venemaal,
Teosed, 3. kd., Tallinn 1950, lk. 273.

parimateks võib pidaola kaurametsa Siinat (Sinaida Saar), Rahu Martat (Marta Oad) ja Kalju Elvit (Elvi Aesa), kellede käsitööd- tanud, käised, suuad, on mitme korral vabariiklikel käsitööde näitustel saanud esikohti. Nimetatud isikud tikivad käiseid tavaliselt tellijatele.

Rõivad õmmeldi ise kodus. See toimus kõige lihtsamate vahenditega. Riit lõigati tavaliselt lambaraudnõelaga. Neid kasutasid mõned vanemad naised veel praegugi, kuigi sääril on majas olemas.

Möödunud sajandi lõpul olid saarel aruult meesrätsepad, kes olid käinud linnas õmblemist õppimas. Nendel olid ka esimesed õmblusmasinad. Rätsepad kasutasid rõivaste õmblemisel lõikerd. Nad õmblasid meestele ülikondi ja pealrõivaid, naistele kamekaid ja villast riiet jne. Rõivad õmmeldi tegumoot väga lihtsad ja kõigile ühesugused.

Tuntumad rätsepateks olid
 Mihkel Kõrasmetsa Jänts (Jaani Saar),
 Juani Jänts ja Juani (vennaad Jaani
 ja Jaani Lamendid). XX sajandi
 40-nd aastal kuni käesoleva ajani
 õmblevad meisterübed ja naise
 janne, kasuaid Mari ja Marta
 Lamendid.

Igapäevased rõivad õmmeldi
 ise. Nende õmblemisel lõikesid ei
 kasutatud. Särgi käaugud tehti
 sisselõiketa, kaelaava nii suu-
 et pea sisse mahtus. Mõnikord
 jakuude õmblemisel siiski kasutati
 lõikesid, mida anti edasi ka
 naabritele. Vastavalt inimese suu-
 rusle vahendati või suurendati
 lõikesid. Mõõduand sajandi lõpust
 alates hakkati õmblema sitjake.
 Need on püsinud tänaseni ühe-
 suguse moega, muudatusi on ol-
 nud ainult kaunistuste osas.
 Kui sajandi algul kasutati es-
 satse, siis viimasel ajal on igal
 janel nöörioldid (joon. 2).

1930-ndatest aastatest alates

joon. 2. Tütarlapsed nitsjannidega 1957. a.
Foto S. Sang.

hakkavad mehed ostma valmisrõivastest ülikondi ja särke. Ostetud ülikondi kandsid need mehed varu, kes olid laevadel teenimas ja käisid sageli suuremates linnades. Ostetud ülikonnad ei maldunud meestele algul ka värvilt, sest vana mehed olid kannud kogu aeg halli rõivast. Kellel

oli teistvärvi ülikond selgas, seda peeti saarel varriks.¹ Kodumootud riidest pükse kannavad mõned vanemad mehed müüdis. Põhiliselt ostavad mehed alates pesust kuni pealisrõivaste- ni (inel.) kõne vajalikuks esemed kas kohalikust kauplusest või Pär- nust.

Nariterõivastusse arvuvad val- misrõivad alles 1950-ndatel aastatel. Ostetakse kleite, pesu, mantleid jm. Pesu, naste igapäevaseid rõivaid, lastekleite ja -pükse õmmeldakse kodus enoliselt m.² Tegemist on need lihtsad, lõikelikult ei kasu- tata.

Kohalikus kaupluses on müü- gil pesu, tööriivaid, jalatsid, kangast, ehteid. Kohkesti ostetakse pearätti, päevatekka, lauollu, linn- kusi, teaki, pesu, sõtsuleid. Mõõdukas aasto kuu keskmise lähimüüa tööstuskaupade ma- oli 15 000 rubla.³

¹ Andmed J. Saarelt.

² KV 156, 195, 199, 203, 207.

³ Andmed kaupluse juhatajalt.

Teine peatükk. Vanimad rahvarõivad.

Kuna naised kihnus kand-
sid rahvarõivast, kauda, võib
nende seas eraldata mitut aja-
liselt erinevat kompleksi.

Kuni XIX sajandi keskpaigani
kandsid naised tänapäevastest
rahvariistest erinevat riietust. Kõhu-
naise ülikond koosnes särgist,
käistest, seelikust, põllest, rõöst,
tanust, sääristest, sokkidest ja
pastildest.

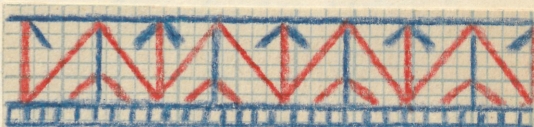
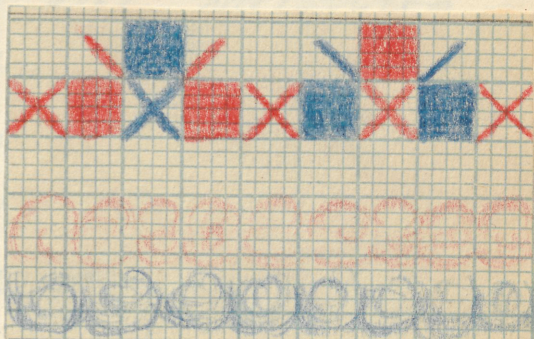
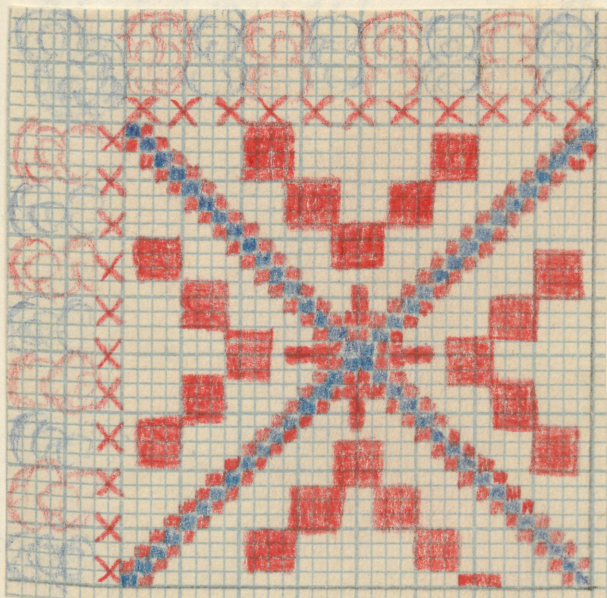
Vanimaks esimes on särk
mis tehti valgest labasekoelise-
st tükist rüdest. Särgi õmblusi-
sus võeti kaks särgipätkust ka-
galast riiet, murti pooleks ja
eskiüljale lõigati kolmnurkajulise
kaelaauk, nii et pea mahtus sisse.
Õlgade peale õmblust si tulnud,
kuna rüde murrukoht jäi ola-

pealseus. Kummalegi küljele oli vaheli õmmeldud umbes 50 cm kõrgune ja alt 20 cm laiune kolmenurkeline süü. Särgil puudusid varrukad. Selle asemel oli küljeõmbluste ülemises otsas 15 cm pikkuselt kinni õmblemata lõhe jätitud kätte läbipistmises. Rinnaltõiget särgil polnud. Kaelaangule pöörati paistus pahemale poolle ja kinnistati palistuspistaga. Särgi palistati alt ja äärestati 1,5 - 2 cm lause koirvööga, nn. alavere vööga (särgialune ü). Kui titarapsel polnud tantsu ajal vööga kaunistatud särki seljas, siis oli ta „nartud tüdruk“. Suvel palavaga tehti tööd ainult särgi vael, vöö oli peale seotud.

Peale labarest takusest riidest särgi ranti kergelt tikandiga kaunistatud lahtist pluusikäiseid (käüsed, käüksed). Need olid õmmeldud valgest labaseolisest Andmed S. Saarelt.

linasest riidest. Möödunud sajandi
keskel kanti koroluskäiseid, mil-
le esi- ja selja keskosas oli püst-
plissee. Käistele pandi korrod
peale pesemist. Rõmber oli seotud
nööri ja siis kolgiti. Enne selga
panemist võeti nöör ära.¹

Käised olid kirjatud (kirju-
töt)² valge linase niidiga. XIX sa-
jandi keskel oli käiste kirja fa-
valisteks motiivideks sinise ja
punase lõngaga tehtud paunid
ja ristid (joon. 3).

Joon. 3. Käiste tikand „paakude“ ja „ristidega“.
¹EM A 175:68.

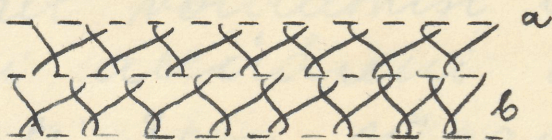
²Käiste tikandit nimetati „kirjades“, tikkimist
„kirjutuseks“.

Kihnu näised olid mandri omadest pisut pikemad, kuid nöö jäi siiski nähtavale.

Krae (rue) äärestati 1 cm laiuse valge siniste või punaste tippudega pitsiga. Valdavaus on kihnus almsid niperspits (pulgapits). Niperspitsi valmistatause puluadega mududes pitsipadjal, millele pits kinnitati kala-aimuludega, hiljem nööpuõeltega. Niplamine tõrnus kahe vahelduva nöödipaari keeramisel ja ristamisel. Kihnus on valmistatud rohkesti mitmevärvilise nöödiga koostatud niplest. Kodanlikul ajal hakati valmistama hegelpitse, mida kasutatuse näiste seljatiini allaäres. Praegu osuavad niperspitsi teha vaid kolm naist. Umbes nelja sentimeetri laarustele õlalappidele oli tikitud sinise või punase nöödiga aed- ja tikupostes jooni (joon. 4).

Rinnalõhendike lõppu ja nähtiste äärde õmmeldi sinise ja

punase müdiga püvisilmpristes tornid. Käised munitati murgu alt vitsõlega, nätsed nidest sõltustega.

joon. 4. Olalapp. a - tippiste (pöölu),
b - aedpiste (pistetus).

Kõrduskäiseid ei kantud enam XIX sajandi teisel poolel, s.o. kroonimine jäi ära.

XIX sajandi keskel kanti nend käiseid koos valge, halli, sinise või musta sulikuga. Sajandi 30-40-ndatel aastatel oli kantud veel kõige vanemaid ull-kõrte. Need olid segavillased, suure sini-valge undulise kirjaga ja valge linase värviga. Selliseid sulikuid olivat kantud ka Lätis.²

Sajandi keskel kantakse murrutatud sulikuid (kõrduskõrte). Need

¹ EM A 175:41.

² Andmed A. Koolmaalt, etnograafiamuuseumi vanemalt teaduslikult töötajalt.

olid õmmeldud labasest riidest, mille lõimeks oli valge linane niit, keeks hall, sinine või must villane lõng. Selts oli neljalaseline, alt nõrdemisi lai. Nõrdest kuni allaäärani olid seatud pikuti 3 cm sügavused püst-kurruud, esosa oli jäetud umbes 20-25 cm laiselt kurrutamata. Allaäärde õmmeldi punasest villasest lõngast kumhamuliselt palmitsetud paal. Selts ulatus poole saäreni. Kurrutamises akti risti selikult neli linast nõõri igast kurrust läbi ja nihuti niimoodi kokkutõmmatud selikult leeliseaga. Pärast uhtumist riputati selts värvitpidi kuivama. Selleks et kurrud rohe jääksid, pandi selikule allaäärde külge raskuseks kivid. Hiljem hoiti kurrutatud selikult veel vajutisena kuumi leibu.¹

Kirvrööd kaanti kolm korda ümber keha, nii et iga järgmine

¹EM A 175:67.

kord katas elmise konna ja past-
ma jaäas ainult kõige pealmine
kord. Nõoga ei kinnitatud seli-
kurvärvi, vaid see mähiti saigi
peale. Seda arvati kehale tuge
andvat nii otseses kui ka maa-
gilises mõttes. Nõo tüne ots oli
teist kirja. See olivat tehtud
sellaks, et saadi vahetada teist
otsa pealepoole, kui juba teist
oli hulu aega kantud: par-
tis, nagu oleks olnud mis vöö.
Nõol oli parem pool see, mis
rohkem villane. Nivvöö sa-
gedasemad kirjad on: haru, stun,
kiined, hambad, sidclapp,
kiisiline ja ääritel valdi mis-
säärpailid.¹ Nõo mähkimist
alustati vasakult küljelt. Nõo-
ots pisteti vöökordade alla.

Abidunarse rüüstuse juur-
de kuulus mündalt põll. See
ommeloli valgest labasekoelise
linasest rüdest. 1830. a. tehtud põll
nägi välja järgmiselt: valgest
¹EA 1, 79.

linasest, 76 cm pikk, 60 cm alt lais, ülemine äär on nurkadest korrus, keskest sile; alumine äär on 26 cm laiselt kaetud sinise, roheline ja kollase kollase lõngaga väljaõmmeldud lillakirjaga.¹

XIX sajandi keskelt oli põlde aedaäärde õmmeldud veel umbes 8 cm lairune ajurpits, mis oli põimitud punase ja valge lõngaga. Põll oli alt ja külgedelt äärestatud 2 cm lairuse valge lõnase nupurpitsiga. Põllipaeltes oli kitsas kirovöö valgest linasest ja madarapunasest ning potisinisest kollasest lõngast. Lõnaste põlledega paralleelselt haakarad levima korstspõlled. Erilgi kandrood naised need pidulikel juhtudel.

Peas kanti tants. Kihur tantsud on üldiselt suurema lilltanudega sarnased – kõige rohkem liigub see lihtsaks tantsule.² Arhipäevased tantsud

¹ EM A 290:412.

² Manninen, lk. 76.

tehti valgest linasest riidest, kirj-
jamata, valge äärepitsiga.
Tagant mõis palistusest läbi
aurupaul. Vanemate tanude
tikand tehti ka valge riidiga.
Valgeid tanusid osteti ka mand-
rilt. XIX sajandi keskel tehti
tanusid ka valgest puuvillasest
riidest. Need olid tihitud juba
mitmevärviliste puuvillaste ja
villaste lõngadega. Tanu esiküljel
oli rida üheloomispriste punase
lõngaga tihitud kaldrista, kits-
sas kardpaul ja 10-13 cm
lause tikand, kaunistatud
litritega. Tanu äärestati valgest
ernasest riidest nupluspitsiga.

Juunsed olid abielunarstel
püksid ja seotud pealaele talti
kas takuse või villase juunse-
pallaga minni. Siis lisati veel
takke, et tanu sopp hästi pisti
sees. Kõrvad olid tanu sees.
Tanu tõmmati pallaga, milles ei
harilikult ernast ostetud siid-
lint, konnu ja otsad seoti ette.

Joonisel 5 ongi võimalik näha
tanude pähe panemist, kuigi
foto on tehtud 1957. aastal.

Joon. 5. Naised tanudega pulma ajal.
Foto L. Tapp 1957.

Esimest korda pannaase tamm
nõukule pähe (ilma takkudeta),
kui toda perimehe koju viiaase.
Sellest ajast peale oli tamm nai-
sile kohustuslikus peavattas.

Tamm peal kanti rätte. Need
olid valged, amastatud lina-
sist riidest, ääres sinise longaga
tehtud pilv. Mõned lasevad

rätile linnas kirjud lilled peale
trükkida.¹ Joonis 6 oleval fotol
on kahe tauniga, millele on rät
peale seotud. See on pandud
pisut valesti, sest rätid sidusid
naised nii pähe, et taun-
pits välja parits.

joon. 6. Rätid
randmine taunul.

ehitist kanti klaas-
helmeid, mis olid linnase
hüdiga kaetud.

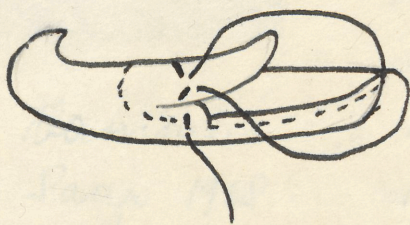
Yalas olid säärised
(säärised). Need kooti nel-
lastest lõngast. Säärise iluäär oli
umbes 19 cm ulatuses kootud hallist
lõngast, sellest praksest oli 3 cm
iluaäärus muldunud, ülejäänud osa
parempidi kootud.² Säärised kan-
ti valgelt kirjutatud säärtega
seusidega (kapiotas), mille uskeyul
houati kuduma valgeid mitme-
värvilise säärkirjaga sukki. Sou-
misi oli tehtud madarapinnase
ja potisinise lõngaga. Valgel osal
oli kummalgi pala kirjul 3 cm

¹ EA 1, 92.

² Eesti rahvarõivad, lk. 152.

laiune vaskite rida, mis harg-
nes kannalapi juures kaheks,
nii et iga harg loas kannal-
api äärt pidi, teine suu vas-
ka suunas.

Pastlad olid valmistatud
kas parkimata või pargitud
hülge- ja loomanahest. Talvel
olid jalas luõrad, s.o. hülge loi-
bordest tehtud umbsed past-
lad (joon. 7). Naiste ja meeste

Joon. 7. Pastlad (luõrad).

pastladel muid
vahet polenud,
kui pastla-
paalades. Meeste
pastlad seoti
rihmadega kün-
ni, naiste omad

punasest villasest lõugast palmit-
setud paalliga. Armult talvel üle
mere mõies kandisid ka naised
rihmadega pastlaid. Paalad
istuti algele kannale taga, siis
es põlve all ja otsad seoti ümber
sääre kinni.

Ülerrivastest kanti haalst

tasapiindisest toimsest täisvanu-
tusega villasest riidest tehtud
vammust (joon. 8). Vammus oli sama

joon. 8. Vammus.
Foto E. Paap 1968.

õlaõmblusteta ja prak-
kade silelata var-
rukatiga. Vammuse
kolmnurane kaela-
ava oli kaunistatud
puuseisijate st-
siga. Puusade ko-
halt kuni alla
servani oli õmmel-
dud kolmnurane
kiil, mille alguse
kohal puusad küh-
mitati vastandvõlt,

mida kutsutakse vammuse ta-
kistuseks. Kaelaava tipust all-
ääreni oli lõigatud istiku loh-
ki, moodustades hõlma. Hõl-
mad kinnitati kahe haagga-
siga kurgu all, teine kõhu juur-
le. Vammus ulatus poole reieni.
Kast selle võttes paneti ta
vammuse hõlma sisse, nii et
kõik sukavõlmused rabeas

jäid. 1820-ndate aastate jooksul
olnud vammus valge, sajandi-
lõpul hall.

Kõige peal kanti pruuk-
kuub. See oli meestel ja naistel
ühte moodsi hallist riidest. Vam-
musest oli see pikem ja kalla-
ra kandina kasutati villast
riiet. Kuub ulatus poole sääreni.
Talvel kanti lambanahast pru-
kasuud. See tehti 5-6 pargitud
lambanahast. Kasuud oli õmmel-
dud tagis ja ulatus poole sää-
reni. Shustusteks olid kollased ja
pruunid nahariibad. Kumuud
oli eest nööbitas. Nööpides olid
kas nahast nööd või lüü- ja
metallnööbid. Nööpaukude asemel
olid nahast aasad. Kinnusse
minnes pandi kumukale pruuk-
kuub peale.

Käs kanti talvel labakondad.
Kondamüüri oli mitmesugused, kuid
peamised kaks: kiivisilne ja lapili-
ne. Joonisel 9 on vasakult esimene
lapiline, teine kumukas kiivisilne kir-

jaga. XIX sajandi teisel poolel ja

joon. 9. kindakirju
Foto E. Paap 1969.

XX sajandi al-
gul tehti na-
sinist-valge kir-
jalisi sõrm-
kindaid. Need
olid väga pee-
nest lõugast.
Peo osa kuus

sõrmedeni oli
kootud suurt
kirja (küüslõne),

sõrmed ja põial väikest kirja.¹ Kon-
da vars oli kootud karvatatud-
nahandatud tehnikas mitmevär-
vliste lõugadega. Kooti ka lapsi-
lisi kindavarssi mitmevärvliste
lõugadega. Kirjade sõrmkonnaste
elukaajateks olid valged kirja-
tud seljapealsega. Luid need ei
meldinud ja nende konnaste
kohta öeldi, et „olevat kui luova-
konnad“.² Sõrmkindaid jagati põhi-
liselt remedeuse. Labakonnad olid

¹ EJ 202:8, 15.

² Andmed E. Keskult.

olid musta-valge kirjud. Konda-
varred olid valgest longast, ääres
väike kiri moadarapunase ja
potisnõrega longaga.

Kiriku- ja pulmanüideol
olid uuemad ja ilusamad.
Sõlmed olid igapäevastest puke-
mad, nende vahel es rippus
1-3 kaalaraha.

Mure tunnuseks kaanti tä-
medat rüetust ja taime must-
ta lonti.

Kihnu meeste rõivad olid
võrreldes mujal restis kaunid
meeste rüüatitega mõõdukas
sajandi lõpul kõige vanatüü-
bilisemad. Kõik saidis kanda
mitmeid väga vanu elemente, mis
taganesid alles uusajaste rõivaste
ilmumisel.

Mehe ülikond koosnes särgist,
pükstest, seersidest, pastildest, umb-
kunnest, kunnest ja mütsist.

Särk õmmeldi labasest li-
nasest riidest. Kaanti ka taskused
särgid. Särgi õmmeldes võeti kaes

prokust ja riie murti nii koonu,
et muredegaon jäi õlgadele kes-
ossa, prokust muredegaon lõigati
lõhe, et keskele sirgelt alla
lõige kaelaavaus nii prokalt,
et pea läbi mahtus. Käised olid
värvelita ja kaelaava pandi
sest kooni nitsitõega (ries).

Püksid (uusad) õmmeldi taan-
sist keerpistehnoas kootud ri-
dest. Püksid olid värvi juurest
muretatud, koonis anis pare-
mal küljel. Paremal küljel ol-
ka püsttasme. Püksid ulatusid
poolle sääreni. Säärt otse pa-
lostusel oli sirgust vallasest lõu-
gast säämpistes kaunistus. Sel-
lest vanatüübist rõivastust kand-
sid mehed kuni 1880-ndate
aastateni. Löödunud sajandi al-
gul tõmmati püksitäärt peale
põlvini ulatuvad valged sukad,
sajandi teisel poolel kanti aga
püksitään sookude peal.

Ülerõivad olid valged rõi-
vehallid. Piduliku rõivastuse

elustati valged rõivad. Kihne
 mehe põlvini ulatuv villane umb-
 kuuks (vammus) kuulus tüübret eesti
 arhaiseremate rõivastusesemete hul-
 ka! See oli ommeldud tasapind-
 sest toomisest villast riidest.
 Väike püstirae lõigati seljati-
 usga koos, esitiinole aega ommelds
 koendõõnuga riidestast juurde.
 külgedel oli mesukohast alläärus
 ülalt kitsas, alt lai siil. Pare-
 mal küljel siilu ja hõlma-
 vahelise õmbluse vahel oli naste
 lahttasu moodi tasu. Vam-
 musel kanti naharihma, mille
 küljes oli nahatupes nuga. Vam-
 muse põue pisteti mõnikord
 lervakannukas ja tubakott. Meeste
 kinnud ja kassinad olid sama-
 suguse tegumõega ja materjalist
 kei nastelgi. Riekel on kantud
 ka tsemärki?

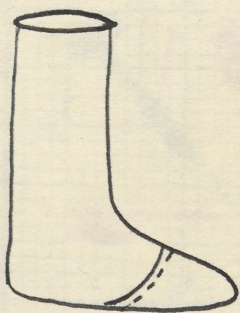
Peavattest on kantud siisel
kaapkiibarat ja siimiga müitse,
 Eesti rahvarõivad, lk. 128.
 Manninen, lk. 164.

talvel omalehtlud lambanahkseid, vllakülg seespool. Liutsi põhi koosnes meljast loost ja tippude ühinemise kohal oli nõõp. Liutsi äär oli nämblalauruselt tagasi pööratud. Kanti ka hülgenahast ja valged kootud müts. Durumutse on peas alusel ainult portsikeste.

Vanemad inimesed randsid praktilisi randmeritsaid. Need olid varvaste kootud valgest vllasest lõugast sõduri säärtsidemete taltsed mõhised ja kerkus anti neile nimes "kätsmed". Need mõhiti spiraalselt randme ja küünarvarre ümber. Varruud ots jäi ribade alla. Randmevõtteid tarvitati kõige rohkem kalapiüügil ja jahil mõies, et vesi ei kalguks varrukasse ja tunde ei tungiks sisse.

Jalad kanti halli või
"Maaninen, lk. 482.

valgeid sukki ja pastlaid.
Nes naäimiseks olid topikad ja
tossod (joon. 10). Neid kanti
just XIX sajandi lõpul. Need

joon. 10. Topikas.

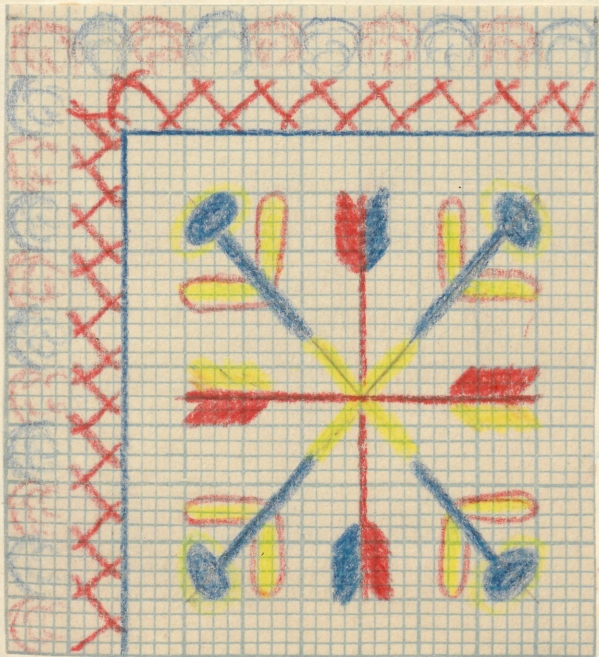
olid valmistatud
pargitud nassua-
või loomanaahast.
Kaalustusreketel
kanti pruu fossod,
mis ulatusid pea-
aegu puusaoleni.

Hilgipüügiel pandi
jalga lihihened poole sääreni
ulatuva päätossod. Tossodel
kanti peal pastlaid.¹ Kui
1880-1890. aastal läks kiviõli be-
vadega kühust Riga koogu,
mis kestis kuni Esmese ma-
hinatööstuse, said mehed osta
lõunast ka saapad.

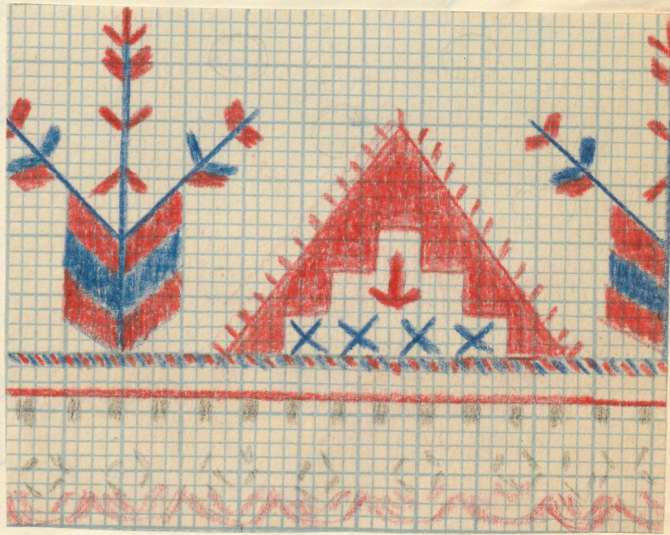
XIX sajandi teisel poolel
muutus kühu nase ulatund.
Naiste kumutamise kaalus.
Tähelepanu pööratakse naiste
tikanolde, mis tehti suurem

¹ EA 47, 411.

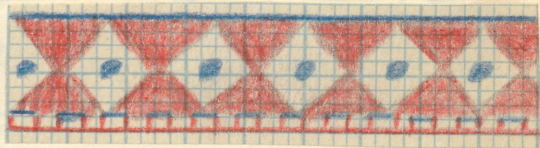
ja värvirauam (joon. 11).

a

b

c

joon. 11. Käiste tikand XIX sajandi II poolel.
a - mae mure; b - käiste alane; c - varuka äär.

Töökäised valmistati endiselt jämedamast materjalist ja jäeti kaunistamata. Murde oli aga mullaava, olalapsid ja eest äälaär tikitud roostes. Põdulisel puhtudel hauatause kandma olarätked, mille otsad jerdeti es roo alla, nii et käiste rünga-osa jäi kaetud. Sellest tingituna

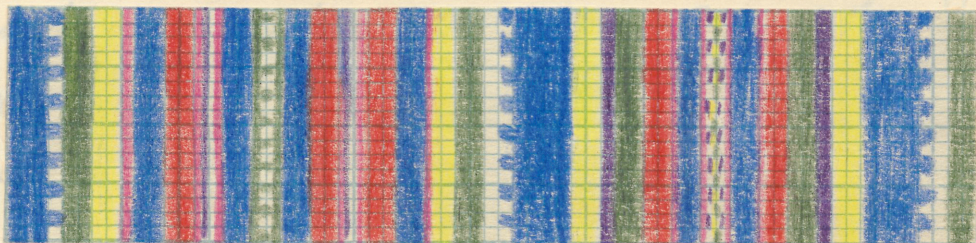
lehti naiste esiosa naunustus
 lihtsam, rätiku alt vabaas jä-
 ra selgasa aluse niri aga maa-
 likum. Naiste mrae, mis oli välg
 õmmeldud, murti rätiku peale.
 Kesk runda pisteti rätiku ma-
 ni rätihõelaga, kurgu alt ha-
 rilikult vabuhõelaga. Rätiku
 peale tulid pärlid ja kaela-
 rahad.

Naisteid naunuse pealegu
 1880-ndate aastateni, siis tulle-
 vad asemele siisjaurd.

XIX sajandi keskel haug-
 vad koduluskõrdsed vähemaa-
 jääma ja asemele tulema trii-
 buksed (siitukõrdsed). Nendega
 paralleelselt naunus na halle vab-
 musti seltsurid.

Naunus seltsurid valomustab
 envärvidel paljus launudes. Põhi-
 poon, mis eraldab launusd, on
 harilikult tume, triipudest kõi-
 ge launem, omegi mitte mis las, mis
istolest Pärnu mandri seltsurid.

Manninen, lk. 264.

joon. 12. Kihnu seeliku trībustika x̄x sajandi
aegul.

x̄x sajandi lõpul kanti trīb-
buloni seelikuid võrdlemisi vähe-
põhiliselt ainult nooremad in-
imesed. Esimeste kruituõrtide vär-
vid olid tagasihordloomad,
nagu valge, potistruke, roheline,
kollane, madarapunane ja
erllo.² Seeliku trībustikas on pära-
pargut ülemääralt võtnud punane
värv. Aja jooksmisel trībustika lase-
neb ja muutub rohkem värv-
rõhkumaks. Kuitgi vanemad in-
imesed kandisid endi ühevärvi-
lõni seelikuid, siis nende kurnu-
tamine kadus.

Endiselt kantakse kirevööd.

Takuste ja linaste põlleleel kõrvale
¹EA 47, 378.

kaanti mustilisi sõpõllesid. Tüd-
ruutl polnud neid es rugi ko-
duseid toimetusi tehes.

Sajandi lõpul tuleb saarele
ilmuselt Tõstamaa ja selle poolt
kirjara tann mood? Maudret
tooduud. eskusussd kasutarsd
kohapealsed meistrid, kuna kihu-
laste oli väimemüügi tõtta ti-
hedad sõdemed Pärnu- ja Lääne-
maa rannikualaga. Tann kand-
mone polnud kurgis lühene. Mis
sõhnu nane ütleb selle kohta
järgmiselt: „See pidi jo nii püüda
olema, süs naeti mi hõsti ei
oleud. Tann pidi mi kõvasti
pias olema, et mulgi ota pält
puha püksid ää kaunitud“.²

Räike kandmone tannul hakkab
järgmise sajandi esimestel aasta-
kümnetel ära jääma. Muid kaka-
tause kandma aruult räi-
kut. Räte seavad sõhnu nased
täni pähe onamoodi- nimelt

¹ EAH 7, 382.

² EA 45, 65.

juun. 13. Rätti sidumine.
Foto E. Paap 1969.

sissemurdega rätti
noolal lauba kohal
(juun. 13). XIX sajandi
keskel oli mõnel seps-
taimised rättikud.
Sajandi lõpul, kui
maaslaalvadega
(lahtised purjepaa-
did) Riias kivivool
mäidi, toodi kaalt
ka rätte, kuna
need olid odava-
mad kui Pärnus.

Põhiliselt toodi kallist seltsi rätte.
Need on enimest tihedast sõst, peamiselt punase- ja kollase-
kirjalised. Talvel olid peaaegu
lased rätid.

Yaleas nauti endiselt sääri-
seid ja särke ning ka poosi
muusi. Tarvituselt jäid viima-
sed ära XIX sajandi lõpul. 1894. aas-
tal olid need kandunud rasked.
Peale praetise sõstarbe oli nendel
täheksust pulmakarude.
Maunne, lk. 442.

Suke laienes suu poole ja ula-
tus poole sääreni. Sukekirja

esimene osa,
mis koosneb
kolmest osast
e. lapst, nime-
tatakse sää-
kirjaks. Igas
laps esineb
vaheldumisi
kaas motiiv.
Kaheks ülemises
lapis on

Joon. 14. Naiste sukad ja
meeste sokid. Foto E. Paap 1969.

põhivärvides must ja mustas kol-
lane. Kolmandas laps asendub
põhivärv sinisega. Säärekirjale järg-
neb kirjakiri, mis koosneb ka ka-
hest lapst. Ühte neist nimeta-
takse täis-, teist vahelapiks. Kirja-
kirjas on põhivärvideks madara-
punane ja sinine, mustas val-
ge (EJ 202:35). Silmatorkavaid on
mõlemal küljel näivad rel-
jeefid vööd. Kihnu nasekaks võt-
lugeola Pärnu ranna tüübi alla.
Seda seloomustab lai säärekiiri (joon. 14).

kihmne suukaviri on eelasi arene-
nud. Nnmet on pahkumisi ki-
laienenud säärekirja kulul. Siia
kuulub see vakkil, mis all ja-
guneb nahaks ja selle pärast on
värviõue kiir pahkumist tõus-
nud enam-vähem kõrgemale.
Suukavirju on väga palju. Su-
mad kiivitatakse postlapael-
tega. Jämedad säär on lu-
sateks peetud.

Selja kanti ilertivana en-
diselt rannust, puke-muude,
kannuol.

XIX sajandi viimastel aasta-
kümnnetel kumub itikonoda riik-
suid vabrikumaterjalist ja louna-
tüübilisi on. Samasajast si-
jaurga kavatse kanda sooj-
ma pihakattena kurguni nõo-
bitavad sirge lõikega villased
gaake. Need tehti snakashallist
riidest, mis muutus värvuselt
ikka tumedamaks. Kaelaara ol-
äärestatud kirju pitsiga (joon. 23).
Seljaosal ei liigandus-Steptud

õmblusmasinaga. Yawil oli ha-
nilikult kuus noopi. Esimesed
sellised jaard oli teinud 1891. a.

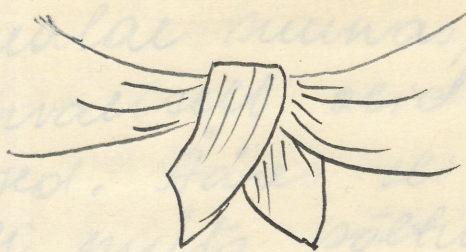
Pootsist tulnud rätsep Kirju.¹

Meeste rõivastuses oli vähe
muudatusi toimunud. Linnu-
moelised püksid kannavad uusa-
sid välja tõjuma. Jalas kantakse
sokke. Esimesed sordid olid woo-
tud 1880. a.² Sellest ajast alates ha-
katakse need rohkesti muduma,
muna lõnga lõus vähem. Cle-
hed kannavad kaunuma veel
kootud kampsunid (troid, mo-
olid tehtud hallist villasest
lõngast. Kampsunid olid tina
rinnalõtketa, õmblusteta, armult
näised olid külge õmmeldud.
Sinel kumbe peale enam ei pau-
dud.

Kaelas oli naiste rätikidele
sarnased naalarätid. Elstati
halle toone ja seoti poolsõlme
(joon. 15). Kõikmemaal ajal olid

¹ EA 47, 351.

² EA 1, 116.

joon. 15. Meeste kaela-
räti sidumine.

kaelas varrastel
kootud hallist
villast lõugast
sall, mis ulatus
ümber kaela
muni kolm kor-
da. Salli otsad

olid pitskoelised, värvilised ja
narmastega.

Sajandi lõpul tehti kodus
ka ise rihmarööp. Need õmmel-
di kollasest pesurööpist ja rümbu-
tati läbi värnitsa ja muna-
kollase siguga. Rihmarööpides
kandisid armult mehed.

Poisid kandsid õhemast
rüüdest sõrmi pitskõrrega. Sär-
gile kanti villast müki, mis
oli eest kinnune ja seljatangant
lõhki. See käis sõltustega kinnus.
Kaelaava ja kõrste suus oli
kirju palistis. Müki ulatus pea-
alegu maani.

Müki oli kolmnurksest sõt-
riide siiluudest. Teravikud läksid
Andmeel T. Saarelt.

pealae munas, keskel oli tutt. Tavaliselt olid siikud erivärvi-
lised. Häres oli pool ja lõua all
oli müts sõltustega kiinni.

Yalors olid valged sukad,
mis seoti põlve all säärepae-
laga kiinni, nii et tütid rõp-
pusid välimisel küljel. Sukka-
del kaanti pastlaid. Silles
riietuses kasvavad poisid kuus
10-aastaselt, alles siis said
püksid jalga.

Tiitarlastele tehti sõnu es-
tetud riidest. Särgil olid kül-
gedel siikud, peal kral, samu-
ti olid ka varrukad. Kruu-
tsad ja värvid olid tikitud.
Pikkuselt ulatus sõnu põlvini.

Selile oli trübulone rih-
värvidse omakootud või ostetud
riidest pihaga. Kaelaara ja var-
ruka augud olid palstatud
kirju kandiga, seljatagant käis
piht sõltustega kiinni. Enamus
pihaid olid varukatega. Külme-
mal ajal oli peal villane pakk.

Pastlaid ja suuol olid samasugused nagu vanadel. Sukakiri oli aruult lihtsam ja raskem. Sellist riietust kanti kolme- nelja aastase, kus said selga samasugused riided nagu vanematel tüdrukutel. Tüdrukute rõivastus erines naiste omast aruult sellepolest, et nad ei kandnud talle ega põlde.

Naiste rõivastus muutus väga aeglaselt, sest riietustus mandrist sõltis.

Kolmas peatükk
 Rahvarõivas XX sajandil.

Sajandi algul koosnes rõhne naise ülikond endisest põllust, särgist, käistest, sulikust, ölarätikust, tanust, sukpadest ja pastidest.

Särk õmmeldi linast labast riidest kolmnurkse kaulavaga. Särgi alaveere vöö hakkas mooduma 1920-ndatel aastatel. Püsis põhiliselt veel nädal, kus armastand väga käsitööd teha. Igapäevases kandmises püsis takune särk. Linast riidest särk kannarad vanemad inimesed veel müüdi.

Odava siisi lervuuga hakkas valmistama rohkesti siis-särke, mis tehti lihemad, siiselõigatud käeavandega ja lõmmarguse või neljakandilise

kaulaaravaga. kanti ei kasuta-
tud arable palistamisel. Saks-
okupatsioonil ajal olid jälle oma-
kostud riidest särgid, sest riiet
oli raske saada. Noorematele las-
tele ömmeldi võimaluse korral
pleegitatud või pleegitamata jeks-
riidest. Peale Teist maailmasõda
saavad mõlises enamusel kits-
särged. Alimisel aastakümnel
lehae särke ka ~~ki~~just fla-
nellriidest. Nooremad inimesed
kannavad trikoopu. Selle kand-
mise iga võib olla umbes
10-15 aastat. Pihut enne 1960-ndat
aastat kannasid nooremad kand-
ma linnatüüpi rõivastuse puhul
kombined. Alimastel aastatel
on siin kolhoosipõhul tööl
mõnes peaaegu kõigil see
arvult seljas. Kombinee peal kan-
tause kitsa ja -selinut. Riina-
hordjat kannavad väga vähe-
sed.

Sajandi algul olid käised
ömmeldud linasest labasest
riidest. Käste pihl oli kaulaava.

ja varrukad värvli juurest kurnutatud. Käiskol ulatuvad vähe allapoole rinda. Tokimiseks on kasutatud punast puuvillast, sinist ja halli lõhnast, kollakaspruuni ja rohelist villast lõnga. Kõrge nurkadel oli madal-, vars-, tika- ja sämppestes tikand, millele on peale õmmeldud litard. Olulapsid said saanud algul veel tikiitud, pärast seda enam ei tehtud.

Joon. 16. Kõhnu rahvarõivas tänapäeval. Foto on pildistatud Kanadas. Rõivastuses puuduvad ainult villased sukad ja pastlad.

Kaiste tegumood seni muutunud pole. Materjaliks on peost ostetud valge pesuvie. Kaiste varrukaanne tuleb sissetõikega ainult sinaida laar. Värvidest kasutatakse tiukimisel rohkesti punast, roosat, kollast, rohelist, sinist.

a

b

a - kaunistus; b - varrukaanne; c - edislaan.

c

Joon. 17. kõište tixand käsileval ajal.
 a - kraenurk; b - varruka äär; c - kõište alane.

Seljaosale tehause kas nipelispits
või heegeldatakse. Kuna naised
tõrjuti kandmiselt välja prakti-
lisema sitjaki poolt, siis kan-
tase esimesi ainult pidulikel
juhtudel ja tehakse seepärast
eriti värvirikkad. Kaunistus esi-
neb kraenumarkides, varrukavärvel
ja kõige rohkem seljaosal (joon. 17^{#13}).

Suurt mõju kihulaste käsi-
töö oskuse ja maitse arendamisel
oli peale Esimesest maailmasõda
kehvuses elanud preestri
abikaasal Helena Dubrovskel,
kes oli olnud koolis käsitööõpe-
taja. Tema õpetas ka heegel-
damist.

Selja õmmeldi pihlriibulise
keeripstehnika kootud riidest, mille
lõimeks oli linane, keelus villane
lõng. Selja naki värvi juurest
vabalt langevatesse lappvoltidesse.
Värvel tehti linasest labast ri-
idest.

Õõrreldes saajandi alguaastatega
on selja kihemaas muutunud.

Lõimena kasutataakse 10-numbri-
list puuvillast niiti. Seeliku vär-
vel tehakse val-
gest pesuvärvist.

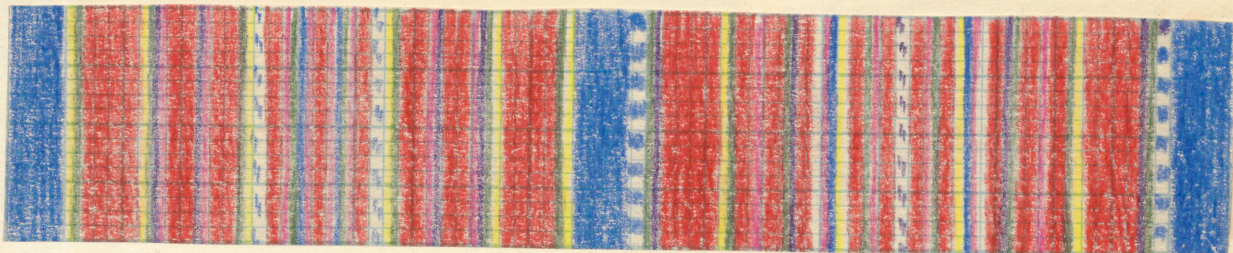
Triibustii on muu-
tunud peenemaks
ja vedamaks.

Punane triip on
ajajooksul lai-
nenud, nii et kaas-
aegsed riided
sellel jätavad
mulje, nagu oleksid
nad ilmsi pu-
nasel (juun. 16).

Viimastel aastatel
on harakud mu-
duma laimete

Juun. 18. Kihnu naine
1915.a. Foto T. Saare.

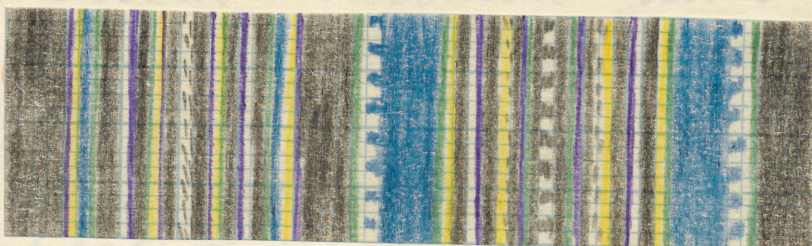
triipudega seltskond. Seltskond võib
jagada tänapäeval triibustike
värvide põhjal viide gruppi: pu-
nase-, poolpunase-(poolpunasõ), si-
nise-, mustatriibulised ja mustad
või musta keega seltskond (juun. 19).
Neli esimest kootakse keerpistehinnas,
viimane aga labane.

a

b

c

jeon. 19. Kaasaegsed selikuvärvad.

a-punane; b-poolpunane; c-sinistriibuline.

Punastriibulisi selikuid kannavad põhiliselt noored piduliseks juhtudel ja noorik pulma ajal. Poolpunastriibulised on noortel ja keskealistel iga päev, sinistriibuline on noorikul laulatusel ja häälestust peegmehe koju minnes kuni nooriku ehtimiseni. Praegused kannavad seda nii noored kui vanad leina puhul.

Mustatriibuline selik on noorematel inimestel leina puhul, leied kannavad tavaliselt seda elu lõpuni.

Musta ehk mustasega kannakse muu leina ajal, kõige lähemate omaste matustel. Vanemad inimesed kannavad neid kõike sugulaste ja tuttavate matustel.

Igal naisel on tavaliselt 10-20 selikut. Selikute hulk sõltub naisikute arvust peres. Kui on palju lapsi, siis on igal liigil neid vähem. Vanematel inimestel on nootud enamuses sinisestriibulised selikud, noorematel aga vastupidi. Lastel jaoks nootakse 2-3 selikut.

Kui 1920-ndatel aastatel hakkatakse võõga kannustatud särki asemel kandma penniidest särki, siis tulevad kasutusele pleegitatud riidest aluselikud (aluskoit). Need ei ole värvi või õlapaelttega ja hästi kroogitud. Allääride õmmeldi 5-6 cm laiune pits. Need selikud kanti penni peal villase seliku all. Praegu on neid seljas ainult rahvatautsjatel

esinemise ajal. Samast ajajärgust alates on naistel suurel määral seljas siiseld. Igapäevasteks on tagasihoidlikemates toonides väikesemajalised, pidulikemal juhtudel suuremased selinud. Vanematel naistel on lisaks neile veel tihedamad villased puuvillased. Viimase ajal ostakse selivõtteks ka siid- ja villastriit, tegumisel sarnaselt villasele võrdle, ainult all-ääres puudub puuvillane pool. Tammel kantakse siiseldatud villase all, ääres on see õõsärge asemel.

Kui vanasti oli kinnise regi-
magades ümber, siis nüüd kant-
taas seda ainult pidulikel juh-
tudel koos täieliku rahvarõivaga.
Ka õlarätik kuulub sinna juurde.
Need on peenest poevillast kilest,
puhaskeemilised ja ääres on nen-
mad.

Abielunaise tunnuseks on eneli-
selt põll, kuna kildumand kannu-
vad need ainult harva kodus.
Pidulikud põlled on hästi puhasd

ja suurelilledel (juun. 21, 22). Ma-
terjaliks on peamiselt ots, kuid
tihase ka bembergist. Mõnedele
põllele tihase samast riidest
umbes 15 cm laiune sats alläärde.
Tööl kantakse ka traussidega
põllesid, millest estetuse poest
(juun. 20).

juun. 20. Kihnu naised tööl. Foto L. Tapp 1957.

Põlle kandmine on seotud mit-
mesuguste vanade tavadega. Naine
ei kannu põlle kuis mõndalat
peale lapse sündimist. Siis võetakse

laps kirkus ja naine võib põlle
jälle kanda. Laulatamisel minnes
paneb raudväsi¹ noorikule põlle
ette alles kirkukojas.

juun. 21. Naised ja
meie pidulike noivaste-
ga. Foto L. Tapp 1967.

juun. 22. Noorpaar
pärast kirkukojas
laulatust. Foto L. Tapp
1967.

¹ Tameest kutsutakse kirkus raudväes,
kelleks on üks abielupaari peripoolsete su-
gulaste hulgas.

juun. 23. Noorik jagab veimi. Pildistatud
1955. aastal.

Kui veel mõeldumud sajandi
lõpul ei tehtunud abidunarne as-
tuda tanuta ühtegi sammu,
siis 1920-ndatel aastatel vähenes
nende kandmine järsult. Tammud
olid lopsaka mitmevärvilise lill-
kirjaga. Ennult pulmakommetes
oli veel peas mõnikord valge
tamm koos rätikuga. 1947. a.
saart külastanud muuseumi töö-
taja H. Rõpmus oli näinud veel
valge tamme vanavaimest.¹
¹SA 45,63.

juun. 24. Abielupaar parimate rõivastega. Foto
L. Lorb 1963.

meid peananne. Lõuke hakkati tegema nõukoguile võimu aastatel. Meega on püüdnud alati korras hoida noored tütarlapsed. Niiid on saanud oma juukses ja kord aastas lastrad lõuke taha ka keskealised naised. Soenguid on tehtud enne pidu 17-18-aastastele.

juukses olid seotud endiselt pealaale. Kui taunisid enam ei wanta, last osa nassi oma juukseid lihi-keseks lõigata. On ka neid, kellel on juukses keeratud kukla taha sõlme või on rihes patsis. Juustes kannavad nii lapsed kui täiskasvanud

juun. 25. Abielupaar koduses rõivastuses.
Foto L. Sülla 1958.

juun. 26. Talviseid ilerõivaid. Foto T. Saare 1957.

Peas kantakse põhiliselt rätikut, milliseid on igal naryl tavaliselt 20-30. Survel ja moodus taas alles võib näha ka vanemad nassi ilma rätikuta (joon. 26). Endiselt

joon. 27. Posti pea-
matteid 1946. a.

muldivad mu-
reidatud ja
erilised vär-
vid. Talvel
sotakse kits-
rätikule pak-
semast puu-
villast mater-
jalist teine paks
(joon. 26). Nüüd
kantakse ihe-

värvilisi villaseid rätte. Muldivamad
on värvuselt roheline ja sinine.
Enam ei panda rõhku rätiku
sidumisviisile, alt peastavad pun-
sed välja (joon. 24, 26).

Uhetest on kaelas pärleid
ja mõningatel väikesed ristid. Need
on kas kirikust ostetud või ri-
kimajast pärinevad. Kaelas kau-
tuse peenruse siidpallaga. Sohtes

on ablusõnnus.

Jalas on külmemal ajal sukad, talvel segi kaas nii kolm paari, kõige peal nel soad. Sukki on mõnel nootud 30-40 paari. Nuemaaja nuamijas on rohkem punast lõnga. Soad on enamasti ihervärvilised. Suvl on jalas pruune puuvillased põlvnikai, nootil ka kapriksikas. 30-nolatest aastatest alates on kaotatud suvl kandma nel valged puuvillased suad.

Sajandi esimesel pool kaotati pastlaid. Kuna looms oli vähe ja aastas tapeti 1-2 varrat, mille nahast pidid noor pere elamiseks jalamised saama, siis pidi pastlad hoidma rohkem talvel. Suvl pidi põlvnelt noor aeg paejalu, segi tantsimas oli nii mõidud (suvl ei tantsitud väjas).

Esimesi kringi pe poolsaapad kandssid jalas mandril Andmed E. Kesikult.

teenimas olund tiidumisel, kes astsid palanõusid oma palga-
raha eest. Nõukoguole korra ajal
on saanud tööjalgatsus valosid,
kuigi vähend määrat kaotuse
eelsi postleid. Vanemad rii-
mesid kannarad pejalatsina
ka kalore, nooremad põhiliselt
moolalaid kirgi ja saudalite.
Tääl on tumedastõrvisel teur-
sed, riimikul, sissid. Rihmast
lemaole puhul on palas kummi-
sõarikud noi botikud.

Joon. 28. Narve
piälmise jauga.
Foto J. Saug 1958.

Käs kantaure
traditsioonilise
must-valge kirjaga
undaid. Riimase
ku mine aasta jook-
sul kooti rohkesti
nn. moejõuolu.
Neel on musta
põhja ja mitme-
värvisel lõnga-
dega sisse kootud
mustiga (joon. 9).
Tgapäevasteas
talvistes ileriistes

olid naistel endiselt rammused
ja kannad, mis 30-ndate
aastate tõrjutuse mõrvale lõuna-
tüüpi faunale ja palitule poolt.
Rammustest tehti faune, kan-
nad kaeti riistega. Need ka-
nnad kantakse praeguse mit-
mal aastagal, kui on vaba
hobusega üle jää mandri
minna.

1920-ndate aastatel kannu-
vad kinnus lühema voolast
riidest vooliga tehtud faunid
(piälmne faun). Need on omu-
duel omuvalad voolast riidest,
värvuselt tumesinised (poh. 28).
Voolid on ühevärvilised puur-
lastest riidest. Jauud on terava-
nurkalega kare, kaheltvalt
nööbid, seljafaga joon, millel on
kannustuse nööp. Paremal
küljel on põuetasku, kuhu pan-
nakse rahast või taskurätt.
Sellest faunidega võidatakse talvel
ja kevad-sügisel kilmemate kilm-
dega. 30-ndate aastate kannad

naised ja tütarlapsed suur-
nähtut (jään. 26). Need võtase
kolmnurkselt kokku pandumuna
ümber, otsad seotase enamasti
seljale sõlme. Pöörgu kantase
vähem. Paarimised aastat
tagasi sai alguse kümme-
meheliste ostmise. Need kantase
seljas nii tööle kui ka vähes
kaies.

Pärast Teist maailmasõda hau-
kavad inimesed ostma paljud.
Viimase kümne aasta jooksul on
need endale peaaegu kogu mu-
retsenud. Vanemaol inimesed pa-
nevad kinnuse minnes paljud
selga. Värvuselt on sinised ja
rohelised. Rohusti on ka musti
plüüsmantleid.

Parema võlvastuse puurel uu-
lub veel kampsun, mille keidumst
alustati umbes 30 aastat tagasi.
Kampsunid olid väikesel tagasi-
pööratud kraega, kootud üks silm
pahem- ning teine parempidi kol-
tehnikas. Värvuselt oli peamiselt

hallid. Kampsuneid lasti kududa Pärnus ja Tõstamaal. Hiljem, pärast sõda hakatakse ise kuduma. 50-ndatel aastatel oli Kihnus kudujaks M. Lepik, kes kudus nii meestele, naistele ja lastele. Sellel ajal kooti jüst kirivöödilisi kampsuneid ja vesti. Need olid hästi kiirevad. Hilisematel aastatel leirivad üldise mosenenaga kampsunid. Värvidest on jällegi rohkesti rohelist, sinist ja noortel ka punast. Nüü aastat tagasi osteti Linakülas Tuma-Petri talus kudumismasin. Sellel hakkas kuduma tütar Liisa, kes käis enne Pärnus õppimas. Tema koobri nüüd saareelanikele kampsuneid, naistele rihetärvõlvi ja meestele triibulisi (joon. 24).

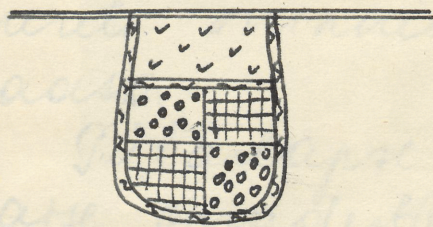
Eriti levinud on naistel sinakas-lillast „Sukno“ riidest jaunid. Tegumiseel sarnanevad villaste jakkidega (joon. 20).

Hiljemastel aastatel on hakatud kandma sulke all dressi-

püks. Mõned lõikavad püksitel
sääred põlvest saadua ära, et
valged suvad ikka nähtavad
oleksid.

Ühest kanti saajandi algul
klaashelmeid, 1930-ndatest aastatest
alates näärilpuushelmeid (joon. 5).
Kuid nende kandmine praegu
väheneb.

Kuna riidel ülaliselt pundi-
sid taskud, tekkis tarve neid mille-
gagi asendada. Sepärast on eriti
naised kandnud juba tige
kangest minevikust alates laht-
taskuid, mis seoti kitsa vöö või
säärepallaga puusale seltsu alla,
mis et tasku jäi seltsu lõhendruu
kohale. Meinal olles seoti tasku
seltsu peale, et lihtsam hõlpsa panna.
Lahttaskust pole naised loo-
bunud tänapäevalgi.

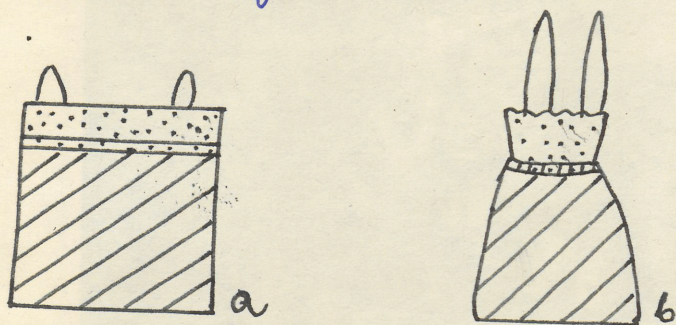

joon. 29. Lahttasku.

Tasku tehakse
sitsilappidest nagu
joonisel 29 näha
on. Taskus kan-
takse nuga, raha,

timutoosi, päheleid, nõtmeid, komp-
vekke jn.

Levinud on veel teistnugused
kotid (vardakotid). Vardakott
valmistatakse kahevärvisest
sitsiidest (joon. 30).

joon. 30. Vardakott. a - aratult; b - suletult.

Vardakotis hortause poolel-
olevat kudumistööd. Kudumise ajal
on kolm kuu lõngakerad. Varda-
kott ripub aasa all kätivarul.
Kendega ostakse ka kauple-
sest suhkurt või tangasid.
Lühed võtavad vardakotiga
murel mures oma lõunatoidu
kaasa.

Tütarlapse riided ei erinevad
naiste omadest (joon. 33). Nõukogude väime-
*2A 45, 75.

Joon. 31. Pereakond uuemate rõivastega.
Foto M. Pääu 1964.

Joon. 32. Tütarlapsed suvise kleitidega.
Foto J. Uster 1954.

joon. 33. Tiitarlaps kihu rahvarõivas.
Pildistatud Kanadas 1960.a.

aastate on tiitarlapsed kiiremini
püüdnud omaas võtta lühema-
hüübist rõivastust. Praegu on
nad vanast rahvarõivast pea-
egu loobunud. Pele ei eralda
enam, kes on mehed, kes saare
nere. Kuna teemurõivastused on
üllalt head, võivad tiitarlaps-
ed hästi riides. Rõivad ostetakse
raskelt mooli. Mõne rõivastus-
eseme kandmine jääb vahel kau-
maks kandmisse püsima. Rohkest

kantakse plümeeritud sulimuid. Need on mõnel ostetud mass kuni kolm. Sulimuid kantakse pluuside või džempritega.

Seoses vanade ^{ühtpäevade} tavade korraldamisega (vastlapäev, jüriöö j.) lepravad tüdruandid omavahel varem kokku ja tulevad peole rehvarõivae. Sel juhul on seljas kühm selts, peal kampsun, peas punasestooniline rätik, jalas kapronsuudad ja mustad madalakontaga kingad. Kõrgemakooli kungi kantakse üldiselt vähem. Ete

Ehetest on vasakes kõis kivi või plaadiga sõrmus. Mõndel keelil võinud tüdruandil on kõrvas ka kõrvarõngad. Kaunistuseks kleitidel kantakse prossi.

Ülirõivastena on novilon-, kevadmantlid ja palitid. Peas on rohkesti rätikuid. Peenrõivasteid kantakse igal aastal. Talvel ka hegeldatud müts ja baretti. Kihulate rõivastusele on mõji

avaldanud välismaa prou. Koige
rohkem saadetakse pearatte, kamp-
suneid, naitsemautlerd, riit ja
ka juu.

Joou. 34. Väikemees.
Foto J. Köster 1960.

Joou. 35. Kaas nenda.
Foto L. Loob 1956.

Imikule pannakse pesuridest
särk selga ja mähmed (korkad)
ümber. Sündinud lapsel on nii
päeval kui ööl alati ka müts
peas. Müts on tehtud riigust sot-
sist, paremad mütsid aga sidri-
dest (Joou. 34, 35).

Pöisi ja tüdrukute mütside õmblemisel on erinevus. Tüdrukute müts tehakse kahest kõrvapealsest ja ühest prakilisest kiilust, mis jookseb otsmikult kuuksse. Kõrvapealsed on ühesugusest materjalist, keskmise sil tehakse erivärvilise. Eesääres on pits või kroogitud roosa siidpael.

Pöiste müts õmmeldakse viiest ~~st~~ kiilust, otsmikule jääb üks kiil. Kuulas ja kõrvadele olevad kiilud on paarvaupa ühesugusest materjalist, otsmikiil erinevusest stist. Pöistel on snisemad, tüdrukutele punakamad toonid. Kui pöistid kui tüdrukud kandvad selleid mütsi 2-3-aastaseks, siis sard tüdrukud võtke pähe, pöistid aga põhiliselt soomütsid (joon. 27).

29) Lastele pandi juba 6-kuuselt selga kumid (joon. 31, 35). Need olid tehtud kas tihedamast või kergest flanellist. Kui sellise kumiga kasvasid lapset pois-

kolme aastases, enne kui lapsed
teistruksed rovad selga, siis
viimasel kümnel aastal on
olukord muutunud. Väikestele
tüdrukutele pannakse enne
aastases saamist rihtu se-
lon selga, poistele aga dressid.
Suvel on ostetud kleidid ja
püksid (joon. 36).

joon. 36. Väikesed lapsed suures rovases.
Foto J. Kõster 1960.

Jalas on olnud praegu alati
ihuvärvilised kootud villased sukad
ja postlaid, viimasel ajal ostetud
suvid.

joon. 27. Kihnu 8-kl. kooli õpilased ja õpetajad
1965.a. Foto E. Lõoke 1965.

joon. 38. Õpilased 1962.a. Foto J. Kõster 1962.

Poisid kannavad kuni koolieani
dresse, suvel jootakse väikeste
trusspüksidega.

Võrreldes varasema ajaga on
hakanud rohkem hooldama laste
rõivastuse eest: Ymnikele ostetase
müügil olevaid esemeid - särke,
pajaki, liputuspiike, kleite, keri-
kondi. Suurem osa rõivastuse
ostetase. Nii ostetud kui ka ise
valmistatud rõivad on lapse
kasvust suuremad (joon. 31, 35). Ka
kooliõpilaste rõivastus on paranenud.
Koolis võidi kinnu seltsme ja dressi-
dega (joon. 38), kuid nüüd on mõigle
koolivorm (joon. 37). Poisid kanna-
vad ülikonna all keetud kamp-
suneid ja mudulisi päevasärke.
Tüdrukud armastavad vormi-
seliku all kandda dresse.

Kui paarikümme aastat
tagasi kandsid nii mehed kui
poisid sajabotsendilist sovi-
mitse, siis nüüd on koolipoistel
talvel talimütsid, kevadel- sügise-
l Andmed T. Saarelt.

kõrvuti vormiuitsidega baretid. Yalaks on kummisaarikud, saadaleid, kalosse ja kruugi. Nõtte on ainult üksikutel.

Alterivastuse osas on suuremard pöördusi. Talvel võivad õpilased kergelt kevadmantele, vishnamantlite või lihtsalt vishadadelega. Materaalne baas võimaldab enamuses lastel osta koonaluse roogi võivad, kuid vanemad justkui ei pööra sellele erilist tähelepanu.

joon. 39. Lühed pidulikus võivastuses.
Foto J. Kõster 1963.

XX sajandi 30-ndate aastate
müüakse meeste rõivastus lühema-
tööbilses. Kihnus kirjeldatud
vana tüüpi meeste rõivad säi-
lisid nii rauvõrdselt kaua aega
poelt suure soolestuse tõttu,
teiselt poelt aga sellepärast, et
nad olid kummit ja heledalt
värvuselt sobivad suure meeste
kui kergekõrgedele.

Uude laad eelale om-
muda meesrõivastele putused ja
kui uudeaastad hoolst rõi-
stisest riidest lühemat tüüpi moe-
ga. Peale Teist maailmasõda
hauatakse ostma valmis rõivaid.
Kelluoruaastatel on valmis
hasti teenitud ja aastas ost-
taus üks kuuks maks rõivaid.
Igal muul on olemas 5-6 kor-
ralikku rõivaid. Põhiliselt on
rõivad värvuselt kas pruunid,
mustad või tumesinised. Halli-
toonilisi rõivaid hauatakse
kandma 1. mail. Need jät-
vad meesteni ligemini kui naistele,

Joon. 40. Jahil.
Foto J. Vesik 1957.

sest iga uus asi
tekitab algu hajj-
matust. Eriti visalt
levivad valged päeva-
särgid ja kitsad
püksid. Nüüd aga
kannavad lühed
pükse veel isegi
vanemadalsed mehed.

Töörõivasteas
on vanemad pro-
virkonnad. Drosse
kontasse töö ja
saamuti kodus vähe.

Päevasärgidest on tööle seljas mu-
dukulised puuvillased (joon. 25), suvel
meest lõinud siidsärgid. Pidu-
lõul juhtudel pannakse selga
ishevarõrised varikonsärgid (joon.
39, 41). Päevasärge on hakanud
kandma peale Teist maailma-
sõda. Enne sõda oli pidulõul juh-
tud provonna all arnuet maa.
Isimesed päevasärkid oli tüü-
bulised, siis isandused muudusid.
Lõpsu hakanud kandma alles

Spil / kümme aasta eest ja seeläbi
nooremad mehed just. Mi Frö-
aui peotlounnaga kontase soo-
puse pärast silmaes sviitrid.

Joona 41. Kaluri perekond. Foto Jhōster 1965.

hema? Sajandi algul tulevad lisa-
darselt kasutusele kirjud trossid.
Need on rini-valge kirjajalised.
Käisotitel on pinnased mootud poo-
ned? Need kandmine lõpeb 30-ndate
aastast. Sõjema mootase uhe-
värvilisi trossid (tumesuutised) ja
õimasil ajal massnaga sportlase
'EM A175:78

kõrgekaelunga kampsuunid (joon. 24).

Talviseis ülerõivasteis on vanematel aastatel olnud kampsuunid. Praegu on peaaegu mõksadel rätijoped (joon. 40).

Sajandi algusest tihase tihase vestikanuud. Glustuseis on ääred kanditud paigitud varikanahaga.

Pidulusel puhtudel kantase mantleid, paistud, jopend.

Peas on olnud soni-, autopuhimütsid (joon. 31, 26, 39) ja bantid. Talvel on peas lätikad (tulla) või kausnahase ääristusega nunn-müts, noorematel papaake.

Pastlaid kandsid mehed veel 10 aastat tagasi. Praegu on jalas kalossid velleste soasde peal. Jalatõudeas on veel kummisäärtsid, suvel sandalid ja kõremate taldaoluga toasussid. Pidulikumates palatides aga kingad, vanematel meestel poolsaapad.

Sajandi algul kaaati meesti

jaosel muduma triibulisi soode. Need on musta põhjaga ja sisse kootud roheline, helesinine, lilla ja valge lõngaga triibud (joon. 14). Ügapäevastus on tavaliselt hallid või tumepunad. Kruulad on sarnaselt naiste omadele.

Erilist kodurõivastust pole siie juurdunud.

Rahvarõivaste kandmine on seotud mitmesuguste traditsioonidega. Lina kõige rõõmsamate sündmustes on pulmad, siis sõna minna aase alati kõige uemate ja kuisamate rõivastega. Isegi kinnaja paneb musta seltsu asemel sinisetriibulise ja põhelaalli rätiku. Samangust rõivastust võigi pulmasi kanda lapse ristsetel.

Kuigi vana rahvapärane rõivastus on kadumas, teha aase pulmakombed sniajani traditsioonilise rahvarõivaga läbi.

Esimesel päeval oma kodu

peigmehe juurde minnes on noorikul sotsiitriibuline seelalehnamoargina seljas. Pärhe pannakse rüü (upaline rätik), mis näo eest kinnitatakse sõlgedega. Selle otstarve olewat see, et noorik ei peaks enam vanemate juurde tagasi minna ja muidugi ka kehtsta teda muude sümboolide eest.¹ Rätikule asetatakse ujis (uig). Ujis on valgest linasest riidest jalavärs ja teenib oma mõõdule suhtes hästi üleviskeräti nime. Ujis teine juba külg, mille hõlmad tuleid eht, on ehitatud lihtsate siniste väijaõmblustega. Eest hoitakse hõlmad sinini keeme sõlmesega.²

Noorik viiakse perre koju, pannakse laua taha istuma ja naised laulavad. Pärast seda tseremooniast võtab ämm keega ujis ära ja noorik annab talle selle eest mondad (uueites upondad).

¹ EA 1, 107.

² Manninen, lk. 234.

Küüd võitakse ka uualune rätik peast ja asendatakse lillise tanuga. Selga pannakse punasetriibuline seelik. Õhtul on peas kallistult rätik. Tume on peas veel teisel päeval veimede eest ^{saadava} raha korgamisel. Pärast noormeis rõivastus ei erine peoliste omast.

Lõuna ajal kantakse tumedat rõivastust. Lõunakonnab kuni surmani kina punasetriibulist seelikut. Vähemalt ühes aasta peale mehe surma on selles must seelik, peas must rätik ja es musta-valge kirju põll. Pärast seda kinnidat lõunaeaga võib lühk kanda sinisestriibulist seelikut ja hallistoomist rätikut ja põlli. Kui surmast on paarsaastad möödas, on noormees kanded kanded ka poolpunasetriibulist seelikut.

Pärast lapse surma on samuti aasta jooksul must rõivas, siis aga pannakse ümber ruttu, nii kurdas keegi lõuna röö elab,

punastriibuline. Vanema sugulase surma korral on lerna-
reiva kandmise aeg kuus
nädalat! Pärast seda on ta-
raltne reivastus.

Usupühadel on tavalis-
saanud vastavalt riides käia.
Suurel nädalal, kui Kristus olivat
isti loodud ja maetud, on naistel
lerna- ülestõusmispühal aga pidu-
lone reivas.

Lastel on lerna märgna
arvult peas hall värv.

*Andmed H. Saugalt.

Kokkuvõte.

Jälgides kiinu rahvarõiva arengut möödunud sajandi keskelt tänapäevani võib selles eraldada mitu etappi. Muutumisele on kahtlemata mõju avaldanud rahva kultuuri- taseme tõus, majanduslik alus, sidemete tihenevise koostisega ja liikumisvõimalused.

Karste rõivastest kümnendi on muutunud meeste amakii- gi võrreldes muutustega mand- ri on ka selles osas maha- jäämist olnud. Meeste rõi- vastuses oli möödunud sa- jandi soodade aastateni es- kohal enamasti linasest riidest säär, pooli säärani ulatu- vad püksid (uusad), ülerõi- rõivastest valgest või hallast villasest riidest umbkeub, kum

ja lambanahkne kasukas.

Sajandi lõpul ilmub rõivastusse üksikuid uusi osi. Naisade asemel kannavad ilmuma linnamoelehed püksid. Püksisääred olid tõmmatud seuarde peale, kuna sajandi algul oli vastupididi. Seljas kantakse vllast kootud kampsunat (trod), mis eralgu on hall, hiljem sinisvalge kirjs.

XIX sajandi 30-ndatel aastatel muutub meeste rõivastus juba täiesti linnatüüpiliseks ega erine palju mandrit kantavatest rõivastest. Võrreldes varasemate aastatega on meeste garderoob muutunud rüüamaks.

Naiste rõivastus on ternud läbi suuremad muudatused.

XIX sajandi keskel kantakse välged kääsred ja ühevärviist seelikut. Mõlemad on kurrutatud. Kääste tikand on; võrdlemisi

29.04.00

lihtne ja tagasihoidlik. Abi-
dunase tunnus oli kindalt
tane ja põll. Mõlemad olid
tehtud linasest omavoodid ri-
dest, millele oli tehtud kaunistus
sinise-punase lõngaga. Tanne
kanti veel rätis. Jalas olid
nii, nagu meestelgi postlad ja
säärsed koos saandega, mille
esiküljel haigati käesoleva sajaa-
di algul kuduma suuri. Ül-
atavastest oli valge või hall vam-
mus, pruun-kuld ja kasukas.

XIX sajandi teisel poolel jääb
käiste ja selvrute kurrutamise aeg.
Käiste tikand muutub rituaalse-
maks, ent just seljaosa kaunistus, sest
haigatakse kuduma olavätiikut.

Ühevärvilist selvrut asendab sa-
jandi lõpul triibuline, milles ap-
peousel laieneb punane triip. Valge
tane asemel haigatakse kuduma
lopsaoni mustriga tannusid.

Käiste ja tane kudumine
hakkab 1880-ndate aastate jooksul
väheneb. Haigatakse seljas

kandma sotsiaalne, - põllesid ja
rätimised. Jalas olid rusate vti-
litiga suuad. Tülvotrad
sõlvisid endised. Sitsjaarga
paralleelselt õmmeldakse ka-
masuguse tegumisega vlla-
sised pane.

X sajandi esimesel kolman-
diku poolt põhiliselt elmise
sajandi lõpu aastatel olid rōi-
vas. Kõnast materjali asendab
juba rohkem siis ja puurõlane
rōie. ka selles trübestu on
muutunud eeldamaks. 20-ndal
aastal olid peas enamuse rōi-
timud, kuna pool oli endi-
selt abilevare ealdusmār-
gus.

Peale suurt Isamaasõda toi-
muvad rōivastuses suuremad
muutused. Ilakataase kandma
pene, kampsuinerd, kingi,
võlaseid pöödriga pane.
Tülvotrad on ka jali-
tusd. Kõnast kümne aasta
peole on rahvarõiva kand-

mine kürestigi asunud mood-
pärase rõivastusega. Vanast
rõivast on kasutamisel aru-
selt. Ka vana kombestruu
korral kantakse vana stiili-
pärast rahvarõivast, mida kan-
ti XIX sajandi teisel poolel
igapäevaselt (põn. 43).

Varemate aegade lasterõi-
vastuses pole erilisi muuda-
tusi olnud. Imiku- ja väike-
lapsel on olnud harilikult seljas
nii pörsel kui lüdrumetel kumb,
peas müts, jalas villased su-
kad ja püstlaid. Viimastele
aastatuimmetel on rõivastus
paranenud. Lapsi puutakse
ajakohtaselt riistada.

XIX sajandi metseline
mõistöö jäi peamiselt üksi-
mõte naise mõrvaltoos.
Kaubaartuuldas said peamiselt
Hmkoseesemed. Need turustati
mandril nii vahetuse kui ka
otse müügi teel rahale eest.
XX sajandil kasvab vahetuse-

töö osatahtsus. Nõu lasti
kraanda ja kangard vär-
vida ning vanutada pär-
mus või Andrus.

Kodukäsitöö valitsemise
viisivalmistamises on asalselt
püstitud tänapäevani. Selle laial-
dane säilimine (seelikud, silma-
esemed jm.) tänapäeva tingimustes
on seotud väga kiirgavdamisega
suures osas vanadest traditsioo-
dest. Elatustaseme paranemisega
on nende tööle maht isegi
kasvanud. Väga palgi kootakse
silmaesemeid (suuki, sokke,
kudard, kiviöösid, säärepäely)
pulmanermeid. Kudumisele
kaasa aitab ka 1966. a. 20. nov.
saarel moodustatud valva-
kunstimeistri koondise „Uue“
osakond, mille käesoleval ajal
arvub 42 liiget. Kõljeks võta-
vad „Uue“ tööst osa aruelt
vanemad naised. Kõige rohkem
kootakse kudard, igaüks peaaegu
Andmed S. Saarelt.

100 paari, siis veel soone, suuri, seltsmeid, kirivöösid. Veel kooti tekkide ja trooside, need mõndamine nende järelle on kaadunud.

Rahvarõivaste värvikombinatsioonides, nende iksuosade valikus, kokkusebituses, ornamendiga de-ärastuses ja tehnilises teostuses avaldub kujukamalt kui ühelgi teisel alal see omapära, mis iseloomustab iga rahva kultuuri.

Yuba mõõduvõrd sajandi lõpu poole haugasid Eesti rahvusliku liikumise progressiivse voolu tegelased soovitama rahvarõivaste kandmist rahvusluse püüduks, eriti laulupäevadel, et oma esivanemate riideid vana aja mälestuses kanda ja austada.

Vana ajalooline rahvarõivaste
leht kanut amst meie

¹ Eesti NSV ajalugu, lk. 691.

rahvuslomal pidupäe vadel
 nihahti täiskasvanutel kee-
 ra lastel. Rahvarõivast valmis-
 tatakse saad oma välismaal elavatele
 sugulastele ja tuttavatele saatmiseks (joon 16³³)

joon. 42. Kihnu naissoor, 'Idi'.
 Foto L. Tapp 1968.

Vana rahvarõivas taas-
 elustubki mujal Eesti lau-
 lupoorivana, kihnus aga
 toimub see paralleelselt-
 loomuliku igapäevase rõiva-
 arengu viimane etapp ja
 laulupoorivas. Juubeli-
 laulupoost karatsel osa
 võtta ka kihnu naissoor

"Idi" (joon. 42).

Üha enam leavad
 nüüd vaelemist vanad
 rahvaloomingu vormid. Eesti
 rahva praeguse põlvkole
 loominguks on rahvapära-
^{nagu}-liule ja rahvamusestuse
 saanud ühise eesti sõbra-
 lastliku nähtuse siht
 sõbralikkuse ja vormilt rah-
 musliku kultuuri rikasta-
 jaks ja uue kunstilo-
 mingu võratus alluaks.

joon. 43. Mändrit pulmas 1968.a. Foto T. Saare.

Rahvarõiva kandmine
 kihnu saarel on uhkeks ja
 ilusaks traditsiooniks!

Кижинская национальная одежда и её изготовление.

Резюме.

В данной дипломной работе описана кижинская национальная одежда от середины XIX века до современного времени. Такая тема выбрана потому, что на острове Кизи у женщин национальная одежда в последние десятилетия быстро заменяется одеждой городского типа.

Кижинские мужчины носили с середины прошлого века до 30-ых годов XX века старомодную одежду, которая состояла из самотканной льняной и пахлятой рубахи, до половины юлени брюки, спереди закрытой куртки, пиджака, шубы и поршней.

С 30-ых годов одежда похотела на городскую и в последнее время не отличается от одежды мужчин с материков.

Женская одежда продолжала оставаться такой. В середине прошлого века носили женские или женские вышитые блузки и вышитые юбки, которые были как и мужская одежда из ситчатого или льняного материала. На блузках была простая вышивка с белой, синей или красной ниткой. Кроме этого относились к женской одежде длинная рубашка, которую внизу украшали разноцветными поясами, рубашки без поясов, носки, поршни, гетры, стирки, шуба и кавер. Признаком замужних женщин были гетры и фартук.

В конце века начинают носить юбки в полоску, ситчатые блузки, шерстяные рубашки. На первой четверти XX века перестают ежедневно носить гетры и вышиванную блузку, на работу платок. Мужская одежда у женщин появляется только в 1950-е годы. Сейчас в основном носят юбку в красную полоску. Строго модно национальную одежду носят только на старинных обрядах.

Детская одежда не отличалась

от одежды взрослых. Молоко в последние годы обращают на детскую одежду больше внимания.

Национальную одежду в других районах Эстонии носят только на праздниках песни, но на острове Кихну носят и ежедневно. Это последний этап кухонной национальной одежды.

Носить национальную одежду на острове красивая и своеобразная традиция.

Kasutatud kirjandus ja allikmaterjalid.

1. Trükitud teosed

Lenin, V. I., Kapitalismi arenemine Venemaal,
Teosed, 3. kd., Tallinn 1950.

Eesti NSV ajalugu, I köide. Kõige vanemast
ajast XIX sajandi 50-ndate
aastateni. Toimetanud A. Vassar,
Tallinn 1955 = Eesti NSV ajalugu.

Eesti rahvarõivaid, Tallinn 1968.

Eesti rahvarõivaid XIX sajandist ja
XX sajandi algult. ENSV JA
Etnograafia Muuseumi ja Ajaloo
Instituudi väljaanne, Tallinn 1957 =
Eesti rahvarõivaid.

Kurrik, H., Eesti rahvarõivad, Tartu 1938 =
Kurrik.

Manninen, J., Eesti rahvariide ajalugu.
Eesti Rahva Muuseumi aastaraamat III, Tartu 1927 =
Manninen.

Moora, A., Ajaloolis-etnograafilistest vald-
kondadest Eestis. Eesti rahva etnolo-
giast ajaloolisest. Artiklite kogumik.
Tallinn 1956 = Moora.

2. Käsikirjad.

Kalits, N., Kihulaste elatusalad XIX
sajandist tänapäevani,
dissertatsioon, käsikiri,
Tartu 1963 = Kalits.

3. Ainekogud ENSV Riiklikus
Etnograafiamuuseumis Tartus.

EA = etnograafiline Arhiiv.

✓ EJ = etnograafilised joonised.

✓ EM = esemelised kogud.

FK. = Fotokogu.

✓ KV = Korrespondentide vastused.

4. Suulised andmed saadud
järgmistelt isikutelt:

Aas, Ida - 59a., sanitar haiglas

Ojaste, Helgi - kaupluse juhataja

Palu, Liidia - 48a., kolhoosnik

Palu, Marta - 49a., kolhoosnik

Saar, Anni - 57a., pensionär

Saar, Siinaida - 61a., rahvakunstimeister

Saar, Theodor - 63a., kodu-uurija,
pensionär

Sang, Maria - 64a., pensionär

Melik, Elisabet - 67a., pensionär

Melik, Theodor - 35a., kalur.

Sisukord:

<u>I.</u>	Sissejuhatus	2
<u>II.</u>	Esimehe peatükk. Liidevalmistamine ja rõivaõmblus	14
	1. Linatöötlamine	14
	2. Lambakarvatus ja villatöötlamine	17
	3. Ketramine	20
	4. Kudumine	23
	5. Rõivaõmblus	34
<u>III.</u>	Teine peatükk. Vanimatest rõiva- rõivastest	40
<u>IV.</u>	Kolmas peatükk. Rõivaarõivas <u>XX</u> sajandil	71
<u>V.</u>	Kokkuvõte	111
<u>VI.</u>	Kasutatud kirjandus ja allu- materjal	121